

REPÄISYJÄ

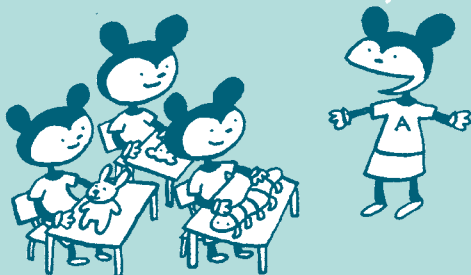
VOIMAUTTAVA VALOKUVATYÖPAJAMENETELMÄ

Heidi Koljonen

Tunne-myrskyissä

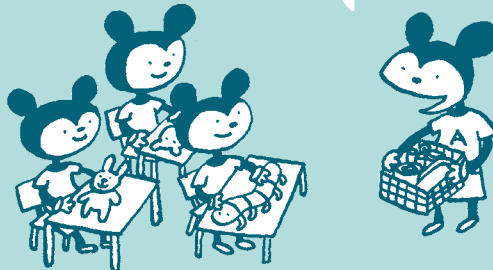
KAISA LEKA 2008

TÄÄ LELU ON LAHJA
TEILLE, JA TE SAATTE
TEHOÄ SILLE MITÄ VAAN!

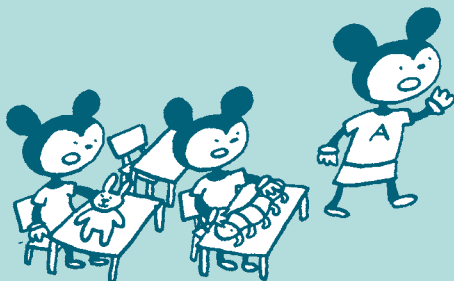
”PIDIN TALVELLA TYÖPAJAA,
JOSKA KÄSITELTIIN TUNTEITA.

MULLA ON TÄSSÄ LIIMAA,
SAKSET, MAALEJA, KANKAITA,
NEULOJA JA LANKAA.

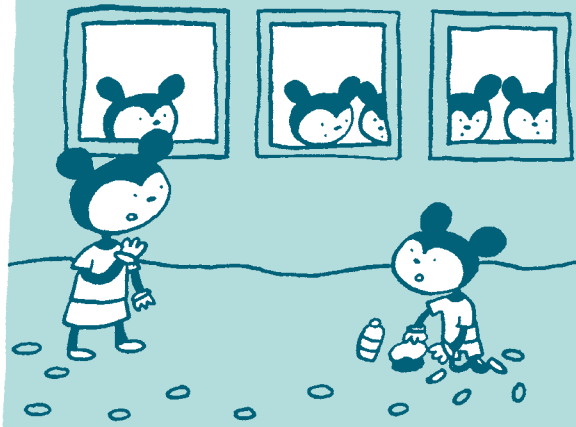

OPPILAAT MUOKKASIVAT PAJASSA PEHMO-
LELUISTA ERI TUNTEIDEN KUVIA.

HEI, MITÄ?!

ÄKKIÄ YKSI POIKA NAPPASI LUOKASTA
TÄRPÄTTIPULLON JA JUOKSI ULOS.

KUN PÄÄSIN PIHALLE, POIKA
SAMMUTTI JO LELUA LUMELLA.

MIKÄ IHME SIINÄ
ON, ETTÄ SINÄ
ET IKINÄ VOI
OLLA
KUNNO-
LA?!

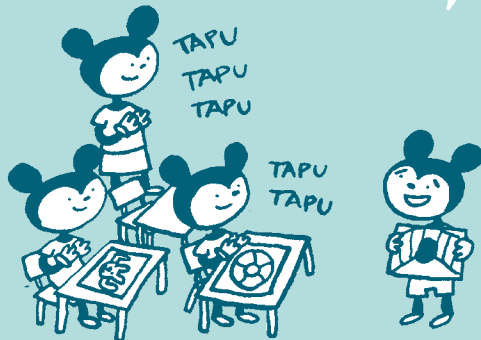
KOULUSSA NOUSI TIETYSTI KAUHEA
METELI.

SÄHÄN SAIT SEN NOEN AIKA
HYVIN PESTYÄ POIS... ANNAS
KUN MÄ YRITÄN VIELÄ
KUIVATA SEN!

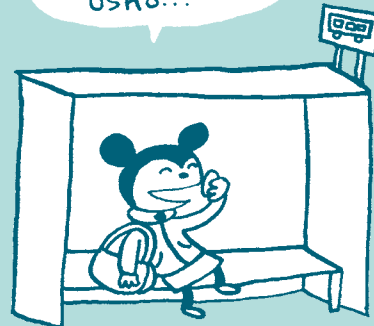
POIKA VAIKUTTI HÄTÄÄNTYNEELTÄ
JA MENIN AUTTAMAAN HÄNTÄ.

SEN NIMI
ON "KLÖNTTI".

POJAN TYÖSTÄ TULI LOPPUJEN
LOPUKSI AIKA HIEHO.

SÄ ET IKINÄ
USKO...

MUTTA OLIHAN SE AIKA AINUT-
LAATUINEN TYÖPÄIVÄ."

Julkaisija: Annantalon taidekeskus,
Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus, Helsinki 2008
Toimituskunta: Hanna Westerholm, Kikka Hahtomaa,
Karoliina Yli-Honko
Graafinen suunnittelu: Auvo Lindroos & Viveka Forsman
Copyright: Annantalon taidekeskus 2008
ISBN:
Painotyö:
Toimituskunta kiittää:

Sisällys

I	
Tervehdys lukijalle, Kaisa Leka	1
Repäisyjä kouluarkeen, Kikka Hahtomaa	5
Eheyttävän oppimisen tiellä, Hanna Westerholm	6
Taidekasvatusmenetelmät ja voimautuminen, Tiina Susiluoto	7
II VALOKUVA VOIMAUTTAJANA	
Valokuvatut omakuvat identiteettipohdintojen tukena	8
Voimautumisen edellytykset	9
Työpajan ohjaajan rooli	10
Tavoitteet, taustatyö ja resurssit	11
III VOIMARESEPTI: VALOKUVATYÖPAJAT	
1.Esineet työskentelyn lähtökohtana	
Valokuvatyöpaja: Hyvässä ja pahassa	16
2. Rooliasut työskentelyn lähtökohtana	
Valokuvatyöpaja: Haluaisin olla	19
3. Näyttelykäynti työskentelyn lähtökohtana	
Valokuvatyöpaja: Arjen aarteet	22
IV LOPUKSI	
Lähteet	28
LIITE 1.	
Paint Shop Pro : Hahmon taustasta esiin nostaminen taustaa sumentaen	29
LIITE 2.	
Paint Shop Pro Photo XI	
Hahmon korostaminen värittämällä tausta yksiväriseksi	30
LIITE 3.	
Tekstin muokkaus	31
LIITE 4.	
Perussommittelua	32

REPÄISYJÄ KOULUARKEEN

Annantalon taidekeskus on kuulunut lastenkulttuurikeskusten valtakunnalliseen Taikalamppu-verkostoon sen perustamisesta, vuodesta 2003 lähtien. Yhtenä opetusministeriön Helsingille määrittämistä kehittämistehtävistä ovat olleet yläluokille, lukioille ja toisen asteen ammatillisille oppilaitoksille suunnatut Kulttuurikurssit. Kulttuurikurssit ovat taidekasvatusta ja yleisötyötä yhdistävä opetusmetodi, jossa taidetapahtumien, asiantuntijaluentojen, taiteilijatapaamisten, keskustelujen ja työpajojen kautta tarkastellaan elämän eri ilmiöitä.

Kursseja on tuotettu vuodesta 1999 lähtien, mutta Taikalampun myötävaikutuksella toimintaa on voitu laajentaa ja vakinaistaa myös Kulttuuriasiakkeiden alueellisissa kulttuuritaloissa sekä lisätä kurssien saavutettavuutta erityisryhmien ja -luokkien parissa. Taikalampun toisena kautena, vuosina 2006–2008, keskeisenä tavoitteena oli voimaantumiseen tähtäävien työpajamenetelmien kehittäminen kulttuurikursseilla, sekä menetelmien toimittaminen oppaiksi ja saattaminen opettajien käyttöön.

Kulttuurikurssien draama-, kuvataide-, sanataide-, valokuva- ja videotyöpajoja ovat ohjanneet samat pedagogit kahden vuoden ajan. Tämän käytännön työn, tutkimuskirjallisuuden, itsearvioinnin, luentojen, oppilailta ja opettajilta saadun palautteen sekä toistensa ja muiden taiteilijoiden tai pedagogien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta he ovat kukin kehittäneet taiteenala-kohtaisen työpajamenetelmän, joka mahdollistaa oppilaille (ja miksei opettajalle itselleenkin) eheyttäviä ja voimauttavia, välillä valtaistaviakin kokemuksia.

Jokainen työryhmän pedagogeista päätyi persoonallisiin, toisistaan poikkeaviin työpajamenetelmiin. Tärkeä, yhteinen huomio kaikilla kuitenkin oli, että vaikka voimaautuminen on henkilökohtainen prosessi ja siten ihmisestä itsestään kiinni, voidaan sitä edesauttaa luomalla luokkaan luotettava, turvallinen ja avoin ilmapiiri.

Yhteiseksi nimittäjäksi näille eri taideaineiden työpajamenetelmille annettiin Repäisyjä. Työpajassa opettaja irrottaa oppilaansa ja irrottautuu myös itse tutuista kuvioista. Yhdessä heittäytyään hetkeksi kouluarjesta toisenlaisen työskentelyn pariin, jonka aikana (opettajakin) saa olla subjektiivinen, ja jossa omat asenteet, arvot, ajatukset, tunteet ja mielipiteet voi ja saa tuoda vapaasti esille. Valokuvauksen opettajan Heidi Koljonen kuvaa työsken-

telyä seuraavasti: ”Pitää uskaltaa laittaa itsensä likoon, astua epävarmuuden tilaan, olla utelias ja kiinnostunut lähtemään prosessiin. Opettajalla on tärkeä rooli kannustajana. Ilmi voi tulla myös ikäviä asioita, mutta tavoitteena on, että ryhmän ja opettajan tuella sekä itseensä luottamalla niitäkin voidaan käsitellä. Kysehän on elämästä – aina ei voi olla pelkästään aurinkoista. Kaikenlaiset tunteet ja ajatukset tulee saada tuoda julki ja käsiteltäviksi.”

Tämän oppaan avulla jokainen opettaja voi omaksua voimauttavan valokuvatyöpajamallin, vaikkei aiempaa valokuvaopetuksen kokemusta tai taipumusta taiteen tekemiseen omaisikaan. Menetelmän oppii helposti hallitsemaan, ja se on mahdollista ja toivottavaa ottaa osaksi minkä tahansa oppiaineen opetustyötä.

Lämpimät kiitokset upealle voimatyöryhmällemme: Heidi Koljoselle, Ismo Kiesiläiselle, Anne Rossi-Hortolle, Jaana Taskiselle, Mikko Toiviaiselle ja Liisa Vilkkumaaalle, heidän syvällisestä ja sitoutuneesta paneutumisestaan tähän työhön. Kiitämme myös tiimissämme kehittämisvuosina työskennelleitä opiskelijajäseniä Karoliina Yli-Honkoa, Sanni Pajulaa, Antti Niemistä ja Anu Haapasta. Lopuksi kiitokset myös Teemu Mäelle, Kaisa Lekalle ja kaikille niille nimeltä mainitsemattomille, joiden myötävaikutuksella voimauttavat metodioppaat ovat nyt rikastuttamassa opettajien ja muiden nuorten kanssa työskentelevien opetusta ja arkea.

Rohkeutta ja iloa nuorten parissa työskentelyyn!

Kikka Hahtomaa

vastaava kulttuurikurssituottaja

Annantalon taidekeskus

” Pitää uskaltaa laittaa itsensä likoon, astua epävarmuuden tilaan, olla utelias ja kiinnostunut lähtemään prosessiin. Opettajalla on tärkeä rooli kannustajana. Ilmi voi tulla myös ikäviä asioita, mutta tavoitteena on, että ryhmän ja opettajan tuella sekä itseensä luottamalla niitäkin voidaan käsitellä. Kysehän on elämästä – aina ei voi olla pelkästään aurinkoista. Kaikenlaiset tunteet ja ajatukset tulee saada tuoda julki ja käsiteltäviksi. ”

Heidi Koljonen

TAVOITTEENA EHEYTTÄVÄ OPPIMINEN

Opetushallituksen opetussuunnitelma perus- ja lukio-opetukselle (2003-2004) kannustaa koulutyöskentelyssä aineidenväliseen yhteistyöhön, eheyttävään oppimiseen. Tätä tavoitetta tukemaan on opetussuunnitelmassa määritelty oppiainekohtaisten tavoitteiden lisäksi kuudesta seitsemään eri aihekokonaisuutta, joiden sisältöjä tulisi oppiaineissa pyrkiä toteuttamaan.

Aihekokonaisuudet sisältävät ihmisenä kasvamisen, oman identiteetin ja kansainvälisyyden, viestinnän ja mediataitojen, osallistuvan kansalaisuuden, ympäristön ja kestävä kehityksen sekä tulevaisuuden, turvallisuuden ja teknologian aihealueita. Ne ohjaavat kouluopetusta kohti kokonaisvaltaisuutta. Niiden kautta pyritään kokonaisuuksien hahmottamiseen ja siihen, että opetuksessa voidaan samanaikaisesti käsitellä eri oppiaineiden sisältöjä.

Teemallisuus eheyttävän opetuksen apuna

Käytännössä tällainen tavoite toteutuu hyvin teemallisen opetuksen kautta. Oli teemana mikä elämän ilmiö tahansa: sankaruus, pahuus, katukulttuuri tai vaikkapa jokin historiallinen aihe, voidaan sitä lähestyä monialaisesti – ja monitaiteellisesti.

Kulttuurikurssityöskentely perustuu juuri tähän, jonkin teeman tutkimiseen monista eri lähestymiskulmista. Esimerkiksi pahuutta voidaan tutkia siitä kertovan näytelmän, moraalia pohittavan asiantuntijaluennon ja vaikkapa kuvataidetyöpajan kautta, jolloin yhteistyötä voidaan tehdä äidinkielen, kuvataiteen ja uskonnon oppiaineiden välillä. Katukulttuuria tutkittaessa yhteistyössä voivat olla yhteiskuntaoppi, musiikki ja ilmaisutaito. Rakkaus-teemaa pohdittaessa taideaineita ja äidinkieltä voi tulla täydentämään terveystieto. Mahdollisuudet ovat rajattomat.

Taide väylänä eheyttävään oppimiseen

Teemallinen työskentely tuo vaiivikkaa yhteen tieto-, taito- ja taideaineita. Taide toimii välineenä tiedollisen oppimisen syventämisessä ja avaa sille aivan uusia portteja. Tieto on myös aina mukana taiteellisessa työskentelyssä; taidetyöpajoissa ei puuhail-

la tai askarrella vaan käsitellään asioita taiteen keinoin, perehdytään niihin, pohditaan eri näkökulmia ja työstetään niitä.

Myös kulttuurikursseilla kehitetyt työpajamenetelmät, joita tämäkin opas esittelee, toimivat yli oppiainerajojen. Kuvataide-, valokuva tai videotyöpaja ei ole pelkästään kuvisopeille sovellettavaksi eikä draama- tai sanataidepaja pelkästään äidinkielen tunneille. Työpajakokonaisuuksilla on paljon annettavaa kaikille niistä kiinnostuneille opettajille. Ne osoittavat, että taide on oivallinen väline mitä moninaisempien asioiden käsittelemiseen.

Eheyttävä oppiminen jo ajatuksena kannustaa luovuuteen ja avaa mahdollisuuksia sen löytämiseen. Oppaan esittelemät työpajat kantavat mukanaan vielä yhtä valttia: niiden kautta opiskeluun voidaan tuoda voimauttavia elementtejä. Voimautumisen mahdollisuus, jos mikä, vastaa ihmisenä kasvamisen haasteisiin.

Hanna Westerholm

kulttuurituottaja

Stoa Itä-Helsingin kulttuurikeskus

Opetussuunnitelman aihekokonaisuudet

YLÄLUOKAT

- ihmisenä kasvaminen
- kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
- viestintä ja mediataito
- osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
- turvallisuus ja liikenne
- ihminen ja teknologia

LUKIO

- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurin tuntemus
- teknologia ja yhteiskunta
- viestintä- ja mediaosaaminen

TAIDEKASVATUSMENETELMÄT JA VOIMAUTUMINEN

Mistä puhutaan, kun puhutaan voimautumisesta?

Voimautuminen on sisäisen voimantunteen kasvua, joka johtaa uudella tavalla myönteiseen suhteeseen ympäröivään todellisuuteen ja toimijuuteen siinä. Kun voimautumiselle luodaan suotuisia olosuhteita, olennaista on pyrkiä tilanteeseen, jossa toimijan itsemäärittelyoikeus voi vahvistua. Tässä itsemäärittelyn vahvistumisessa kytee voimautumisen mahdollisuus. Toiselle ei siis voi antaa saati pakkosyöttää vahvuutta. Hänen omalle voimalleen voi kuitenkin antaa tilaa, aikaa ja ravintoa.

Taiteellisen toiminnan kautta oma henkilökohtainen kokemus muuttuu toisten koettavaksi ja arvioitavaksi esitykseksi tai esineeksi. Oman kokemuksen tuominen julki on rohkea teko, jota rajoittaa helposti pelko ”väärin” tai ”naurettavasti” tekemisestä. Oman voiman löytämistä edeltääkin rohkeus kokeilla ilman epäonnistumisen pelkoa.

Taidekasvatuksellinen työskentely on voimauttavaa vain jos ohjaaja pystyy luomaan toiminnalle suotuisan, eli turvallisen,

luottavaisen ja arvostavan ilmapiirin. Ohjaajan ja ohjattavan suhde ei voi olla pakottava tai rankaiseva, vaan toiminnan tulee perustua kannustavuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Onnistumisen kokemuksen syntyminen tarvitsee turvallisuuden ja arvostuksen lisäksi seurakseen myös haasteen. Voimautuminen onkin prosessi, jossa toimija saa kokemuksen ”näkyväksi tulemisesta” uudella tavalla myönteisessä valossa. Saamalla aikaan taiteellisen toiminnan tuloksia, joihin hän ei aiemmin uskonut kykenevänsä, nuori vahvistuu luottamaan entistä enemmän itseensä ja omiin voimavaroihinsa.

Voimauttava taidekasvatuksellinen menetelmä, jota tässä oppaassa kuvaillaan, on kolme vuotta kestäneen taiteellis-tutkimuksellisen työn tulos. Se ei ole oikotie onneen, vaan raami, jonka avulla opettajasta voi tulla voimauttavan taiteellisen toiminnan ohjaaja, tienviittä jokaisen ohjattavan itse käytävälle polulle.

Tiina Susiluoto
Kulttuurituottaja
Annantalon taidekeskus

”Empowerment” – termistä pieni tiivis suomennos.

II VALOKUVA VOIMAUTTAJANA

VALOKUVATUT OMAKUVAT IDENTITEETTIPOHDINTOJEN TUKENA

Tämä opas käsittelee valokuvattuja omakuvia. Esittelen rakentamiani näkökulmia voimauttavaan valokuvaukseen. Tässä kontekstissa on kysymys pareittain valokuvatuista omakuvista voimaautumisen ja itsetutkiskelun välineenä. Omakuvien kohtaamisen lisäksi oleellista on näiden kuvien ja niistä syntyneiden tarinoiden jakaminen toisten kanssa.

Voimauttava valokuvaus on erinomainen lähestymistapa murrosikäisten kanssa työskennellessä. Digitaalinen valokuvaus on osa nuorten jokapäiväistä elämää: he selaavat internet-yhteisöissä toistensa valokuvia päivittäin ja lähettävät omia kuviaan nettigallerioihin. Tutun ja nuorta kiinnostavan toiminnan, valokuvauksen, kautta on luontevaa opettaa visuaalista lukutaitoa ja rakentaa identiteettiä tukevia opiskelukokonaisuuksia. Useimmille kamera perustoiminnoiltaan on tuttu väline, jolloin sitä on helppo lähteä käyttämään.

Tämän oppaan taustalla on pro gradu -työhön suunnittelemani ja peruskoulussa kuvataideopetuksen kontekstissa toteuttamani valokuvauksen kurssi, jossa sovelsin voimauttavan valokuvan ja valokuvaterapian menetelmiä valokuvauksen opetukseen.¹ Annantalon kulttuurikursseilla olen jatkanut opetuskokeiluni kehittämistä ja luonut kolmen kaksoistunnin kehykseen sopivan, tässä oppaassa esittelemäni opetusrungon.

Olen kirjoittanut tämän oppaan kuvataideopettajan näkökulmasta, mutta työpajoja voi ja on suositeltavaa integroida ja syventää muiden aineiden opetukseen. Kannustan opettajia yhteistyöhön: otetaan käyttöön jokaisen aineenopettajan ammattitaito ja omat vahvuudet yhteisen asian, oppilaiden kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen puolesta.

Taustaa

Sekä pro gradu -työni opetuskokeilun että tähän oppaaseen kirjaamani metodin ja työpajareseptien taustalla vaikuttavat omat kokemukseni valokuvauksesta, TaM Miina Savolaisen voimauttavan valokuvan menetelmästä ja ekspressiivisen taideterapian opinnoistani. Tämän lisäksi olen ottanut vaikutteita TaM Tuovi Hippeläisen ja psykologi, valokuvaaja Lauri Mannermaan Ko-keileva omakuva -työpajojen kirjallisista dokumenteista sekä valokuvaaja Jo Spencen ja terapeuttien Judy Weiserin ja Rosy Martinin valokuvaterapiamenetelmistä.² Suunnittelemani kokonaisuus on terapeuttilinen, mutta se ei ole missään nimessä terapiaa: terapiassa tavoitteet ovat hoidollisia³, kun taas oman metodini tavoitteet ovat kasvatuksellisia.

Valokuvatuilla omakuvilla on tiettyjä valokuvalle tyypillisiä piirteitä, joiden ansiosta omakuvat voivat muodostua tärkeiksi ja jopa voimauttaviksi. Ensinnäkin valokuva on sekä indeksi että ikoni: jälki kohteestaan ja samalla muistuttaa kohdettaan⁴. Tämä liittyy luonnollisesti omakuviin ja ennen kaikkea visuaaliseen identiteettiin: miltä näytän, minkälainen on ilmeeni, vaatetukse- ni, olemukseni. Samalla nousee merkittäväksi valokuvan kyky todistaa asioita. Omakuvien kautta on mahdollista tehdä näkyväksi erilaisia puolia, mielialoja ja tunnelmia itsestä. Valokuva ”todistaa” asioiden olevan juuri niin kuin kuvassa näkyy⁵; esimerkiksi iloinen omakuva todistaa ”Olen iloinen”. Tämä nimenomainen valokuvan ominaisuus on tärkeä voimaautumisen näkökulmasta.

Toisaalta valokuvalla on kyky pysäyttää jokin tietty hetki, ilme tai tunnelma⁶, joka voikin olla uusi näkökulma minäkuvaan. Lisäksi pareittain kuvatessa omakuva on aina muodostunut toisen katseen kautta, mikä myös voi tuottaa uudenlaisen näkökulman itseen. Valokuvaa voi pysähtyä tarkastelemaan rauhassa ja kysyä kuvalta erilaisia asioita (ks. työpajaresepti s. xx). Omakuvasta voi muodostua symboli tai metafora jollekin itselle tärkeälle asialle⁷. Oleellista on myös valokuvan metonymia, kyky viitata itseään suurempaan kokonaisuuteen; kuvat herättävät muistoja,

ja niihin liittyv erilaisia tapahtumia⁸. Valokuva ei siis ole pelkkä kuva. Valokuvan myyttisyys voi tulla ilmi oppilaiden omakuvien kautta: niistä voi lukea kulttuurisidonnaisia pohdintoja elämän peruskysymyksistä.⁹

VOIMAUTUMISEN EDELLYTYKSET

Olen huomioinut metodissani Juha Siitosen (1999) perusajatuksen voimautumisesta, jonka mukaan voimautuminen on ihmisestä itsestään lähtevä sisäisen voimantunteen kasvuprosessi, jota ei voi toinen ihminen toiselle tehdä. Lisäksi se on sosiaalinen prosessi. Prosessissa on tärkeää sosiaalisten kokemusten sulauttaminen ja sisäistäminen henkilökohtaisiin kokemuksiin, kokemusten reflektointi. Kiteytettynä voimautuminen tarkoittaa, että ihminen itse tunnistaa, luo ja kanavoi omat voimavaransa: ihminen oppii itse auttamaan itseään. On myös hyvä huomioida, että voimautumisprosessin kannalta toimintaympäristön olosuhteet (esim. valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri) voivat olla merkityksellisiä, ja tämän vuoksi voimautuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa.¹⁰ Tärkeäksi muodostuu opettajan rooli (ks. luku Opettajan rooli, s. xx).

Oman kokemukseni kautta olen lisäksi tehnyt huomion, että on olemassa erilaisia voimautumisen asteita. Jokainen kokee voimautumisen yksilöllisesti. Voimautumisen kokemus voi olla esimerkiksi hetkellinen sykähdys omakuvaa katsoessaan: ”Vau, sainpa poweria”. Pitkällä aikavälillä voimautuminen rinnastuu sen sijaan mielestäni itsetunnon kasvuun. On myös luonnollista, että voimautumisen ”hurmos” katoaa tai ainakin laimenee huipukokemuksen jälkeen. Kokemus jättää onnistuessaan kuitenkin positiivisen jäljen mieleen: ”Olen onnistunut, olen hyvä ja arvostan itseäni”. Näitä jälkiä metodini pyrkii tuottamaan. Jotakin kuvissa ilmenevää piirrettä itessään voi myös alkaa kantaa mukanaan.¹¹ Ideaalitilanne onkin jos onnistuneen kokemuksen pystyy uusimaan ja saa mahdollisuuden löytää aina uudestaan itsestään hyviä puolia. Omakuvan kautta joka tapauksessa kohtaa itsensä ja tutustuu itseensä. Kun itsetuntemus kasvaa, kasvaa myös itseluottamus.¹²

Omakohtausuus

Koska voimautuminen määritellään ihmisestä itsestä lähteväksi voimantunteen prosessiksi, ovat metodissani avainasemassa oppilaan omat kokemukset, jotka pääsevät esiin aiheen omakohtauisuuden kautta. On tärkeä saada itse suunnitella omakuviansa omasta näkökulmastaan. Tämä edesauttaa myös olemaan kuvassa vapautuneesti, omana itsenään, juuri niin kuin sillä hetkellä haluaa olla. Oleellista on, että oppilas itse ottaa ympäröivän visuaalisen kulttuurin henkilökohtaiseen käyttöönsä. Pitää myös uskaltaa laittaa itsensä likoon, astua epävarmuuden tilaan, olla utelias ja kiinnostunut lähtemään prosessiin. Opettajan rooli kannustajana on tällöin tärkeä. Ilmi voi tulla myös ikäviä asioita, mutta tavoitteena olisi, että ryhmän ja opettajan tuella sekä itseensä luottamalla kaikenlaisia asioita voi käsitellä. Kysehän on elämästä – aina ei voi olla pelkästään aurinkoista. Kaikenlaiset tunteet ja ajatukset tulee saada tuoda julki ja prosessoitavaksi.

Tasavertaisuus ja vuorovaikutus

Valokuvan avulla voimautumisen ensimmäinen edellytys Savolaisen menetelmässä on tasavertaisuus kuvaustilanteessa. Metodissani annan oppilaille lähtökohdaksi Savolaisen tavan valokuvata: ei ole olemassa kuvan kohdetta, vaan kuvan päähenkilö.¹³ Metodissani on oleellista näin ollen ensinnäkin valokuvaustilanteen vuorovaikutus. Oppilaat valokuvaavat pareittain omakuvia kuvaajan ja kuvattavan rooleja vaihtaen. Kuvaajan tavoitteena on kuunnella kuvattavaa, kuinka hän haluaa tulla kuvatuksi. Kuvaaja ei itse päätä tai määrrä mihin asentoihin kuvattava asettuu, vaan toimii ikään kuin peilinä tälle ja tallentaa tämän haluaman omakuvan. Lisäksi kuvaaja ottaa valokuvia erilaisin rajauksin ja kuvakulmin, jotta kuvattava saa itsestään erilaisia kuvia. Ainoastaan kuvaaja pystyy näkemään kuvattavan tietyistä näkökulmista. Kuvattavan tehtävänä on paitsi antaa kuvaajalle ohjeita kuinka haluaa tulla kuvatuksi, myös pyrkiä luottamaan kuvaajaan.¹⁴ Jos luottamus on olemassa, pystyy kuvattava helpommin unohtamaan kameran siinä määrin kuin se vain on mahdollista¹⁵ ja keskittymään itseensä, kuuntelemaan itseään ja olemaan avoin, oma itsensä kuvaustilanteessa. Tavoitteena on heittäytyä tilanteeseen.

Parhaimmillaan valokuvaustilanteen vuorovaikutukseen liittyy sosiaalinen leikki vapauttaa, rohkaisee, tukee ja saa murheet unohtumaan hetkeksi. Se onnistuu parhaiten kun kuvaaja ja kuvattava ovat tuttuja keskenään. Tämän vuoksi parit muodostetaan mieluiten ystävien kesken. Kuvaustilanne saattaa muodostua kiusalliseksi, jos kuvaaja ei entuudestaan tunne. Myös kuvaajan käyttämä liiallinen valta kuvaustilanteessa voi tuoda epämiellyttävän tunteen kuvattavalle. Tämän vuoksi on tärkeää painottaa, että kuvattava itse määrää kuinka haluaa kuvassa olla. Jos kuvaustilanne on epämiellyttävä, tulee usein myös omakuvista itselle epämiellyttäviä.¹⁶

Omakuvat valokuvataan mieluiten ulkona, sillä luonto jo itsessään on terapeuttinen. Mahdollisuudet riippuvat toki myös koulun ympäristöstä ja siitä, mihin asti oppilaille annetaan lupa lähteä kuvaamaan. Luonnosta löytyy kuitenkin hyviä ideoita omakuviin, ja luonnollinen päivänvalo on värien kannaltakin otollinen vaihtoehto (vältetään ongelmat valotuksen kanssa). Valokuvia otetaan runsaasti, jotta työpajan myöhemmässä vaiheessa on valinnan varaa.

Itsemääräämisoikeus ja uskallus tulla nähdyksi

Tärkeä osa prosessia on omakuvien kohtaaminen ja se, että niistä löytää erilaisia tunnelmia ja puolia itsestään. Tätä edesautetaan käyttämällä eri kuvakulmia ja kuvakokoja. Voimautumisen toinen edellytys tasavertaisuuden lisäksi on itsemääräämisen oikeus: ihmisellä itsellään on valta määritellä, mitkä kuvat kertovat hänen persoonastaan ja ovat hänelle tärkeitä.¹⁷ Myös tämä ajatus on tärkeä esittelemässäni metodissa: oppilas itse saa valita, mitkä omakuvat ovat hänelle tärkeitä ja ilmentävät sellaisia asioita, joita hän itse haluaa itsestään tuoda näkyväksi.

Oleellinen osa prosessia on kuvien näyttäminen muille eli uskallus tulla näkyväksi ja nähdyksi sekä saada hyväksynnän tunne ryhmässä. Muiden omakuvien tarkasteleminen tuo oppilastovereista esille uusia puolia ja auttaa ymmärtämään, että jokainen on omanlaisensa arvokas yksilö.¹⁸ Tavoitteena onkin hyväksyä jokainen oppilas omanlaisena persoonanaan. Koska kuvausti-

lanteen edellyttämä tasavertaisuus opettaa Savolaisen mukaan toisen ihmisen verbaaliseen ja nonverbaaliseen kuuntelemiseen myös kuvaamisen ulkopuolisissa tilanteissa, valokuvien avulla voi opetella katsomaan itseään ja muita lempeämmin. Voimauttavan valokuvan menetelmällä on mahdollista purkaa hierarkioita ja vallankäyttöä yhteisöissä, joissa sitä sovelletaan.¹⁹ Tämä olisi toivottavaa myös kouluolosuhteissa.

Positiivinen palaute

Viimeisenä muttei vähäisimpänä voimautumisen kriteerinä on omakuvista saatu positiivinen palaute ja ylipäättään muiden kursilaisten hiljainen hyväksyntä. Kuvia ei lähdetä arvostelemaan eikä niitä vähätellä. Kuvista on hyvä keskustella, mutta niin, että jokaisen yksilöllinen tarina hyväksytään ja jokainen tulee kuulluksi.

Edellytykset voimautumiselle

- Aiheen omakohtaisuus
- Valokuvaustilanteen kunnioittava ja tasavertainen vuorovaikutus: pareittain kuvatessa roolien vaihto
- Itsemääräämisoikeus ja omakuvien kohtaaminen
- Uskallus näyttäytyä ja tulla nähdyksi: omakuvien jakaminen ja muiden omakuvien kohtaaminen
- Ryhmän hyväksyntä ja positiivinen, kannustava palaute

TYÖPAJAN OHJAAJAN ROOLI

Opettaja on merkittävässä roolissa vetäessään työpajoja. Hänen tehtävänä on olla asiantuntija, ohjaaja, korvat höröllä kuuntelija ja tilanteiden sekä tunteiden aistija – ei suinkaan ensisijaisesti auktoriteetti. Lisäksi ilmapiirin luokassa tulisi olla luottamuksellinen, turvallinen, avoin ja kannustava. Jotta tämä olisi mahdollista, on ryhmien hyvä olla tarpeeksi pieniä.

Ennen kuin opettaja lähtee teettämään omakuvia oppilaillaan, on hänen hyvä ensin itse kohdata oma historiansa ja tutustua valokuvaustilanteen vuorovaikutukseen. Hän tarvitsee oman ko-

kemuksen vastaavanlaisesta työskentelystä; hänen tulee kuvata jonkun kanssa omakuvia pareittain, kuvaajan ja kuvattavan rooleja vaihtaen, sekä kohdata valmis omakuvansa ja yrittää kirjoittaa siitä. Valokuvaustilanteen vuorovaikutukseen ja omakuvien kohtaamiseen voi liittyä monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Kuvattavana ei välttämättä olekaan aluksi mukavaa eikä omakuvastaan välttämättä ensin pidä – tai se kertoo itselle asioita, joita ei olisi halunnut nähdä. Oman kokemuksensa kautta opettajan on helppompi ymmärtää oppilaiden reaktioita ja ohjata heitä prosessissaan. Ennen kaikkea omakuviansa kohtaamisen kautta opettaja osaa olla hienotunteinen myös toisten omakuvia kohtaan, sillä omakuvista puhuttaessa kommentit ottaa helposti henkilökohtaisesti: jos kritisoi omakuvaa, kritisoi oppilasta.

Opettajan on hyvä valmistautua siihen, että tämän tyyppisessä työskentelyssä voi tulla ilmi myös ikäviä asioita. Ne saavatkin tulla ilmi. Opettajan on pyrittävä olemaan tällöin oppilaan rinnalla ja kyettävä seuraamaan hänen reaktioitaan. On kuitenkin muistettava, että oppilas itse päättää kuinka paljon asioistaan haluaa kertoa, pakottaa ei saa. Oppilasta ei silti saa myöskään jättää yksin ajatustensa kanssa, vaan asioissa tulisi aina päästä jonkinlaiseen ratkaisuun. Useimmiten kuitenkin asiat tulevat esiin, jos oppilas itse on valmis niitä käsittelemään, mutta edelleenkin opettaja ei saa ryhtyä terapeutiksi. Tärkeintä on olla turvallinen aikuinen nuoren rinnalla.

Kannustan opettajia kokeilemaan tässä oppaassa esittelemiäni työpajoja, sillä omakuvien kautta voi oppilaistaan saada esille aivan uusia puolia. Heidän erityisyytensä ja yksilöllisyytensä pääsee eri tavalla esiin kuin tavallisilla oppitunneilla. Tämä johtuu nimenomaan valokuvaan kytkeytyvistä ominaisuuksista.²⁰ Tämän tyyppisellä työskentelyllä on oppilaisiin myös piristäviä vaikutuksia: hassuttelu, leikki ja hulluttelu on vapauttavaa, ja sitä saa toteuttaa aivan liian vähän asiallisuutta ja tietoa korostavassa koulukulttuurissamme. Pelkkä puuhastelu ei kuitenkaan ole näidenkään työpajojen tavoitteena, vaan tekemisellä on oltava aina selvät tavoitteet. Valokuvatyöpajatyöskentelyn tavoitteena on tuoda sekä onnistumisen ja ilon hetkiä että oppia tiedollisia ja taidollisia asioita. On myös tärkeä muistaa, että mikä tahansa oppilaan tekemä kuva voi olla hänelle itselleen merkityksellinen, eikä oppilaan valintoja saa milloinkaan väheksyä.²¹

Työpajan ohjaajan rooli

- Luottamuksellisen, kannustavan ja avoimen ilmapiirin luoja ja ylläpitäjä
- Turvallinen aikuinen nuoren rinnalla
- Muista: omakuvista puhuttaessa puhut suoraan myös oppilaasta itsestään.
- Muista myös: mikä tahansa kuva voi olla oppilaalle itselleen merkityksellinen. Oppilaan valintoja ei tule väheksyä.

TAVOITTEET, TAUSTATYÖ JA RESURSSIT

Työpajojen yleiset tavoitteet

Voimaantumiseen tähtäävissä valokuvatyöpajoissa lähtökohtana on aiheen omakohtaisuus. Merkittävässä roolissa on onnistunut valokuvaustilanteen vuorovaikutus (ks. edellä s. 9). Omakuvia tarkasteltaessa ja niistä kirjoitettaessa tärkeää on huomioida, että jokaisen kuvia tulee kunnioittaa. Sekä oppilaiden että ohjaajan on kunnioitettava toistensa työtä: ei ole oikeaa ja väärää tapaa tehdä tai käsitellä asioita, vaan jokaisen tapa on oikea. Kirjoittamisessa pätee sama asia: pisteillä ja pilkuilla ei ole väliä vaan sillä, mitä haluaa sanoa. Valmiin teoksen kokoaminen käy joko tietokoneavusteisesti tai käsin, riippuen siitä kuinka viimeistelyn lopputuloksen haluaa ja mitkä ovat työpajan muut tavoitteet. Töiden tarkastelun tavoitteena on hyväksyä jokaisen teos ja samalla jokainen oppilas sellaisena kuin hän on.

Tila

Valokuvatyöpajoissa tarvitaan mielellään kahdenlaista tilaa: perus luokkahuone ja tila, jossa on tietokoneita kuvien lataamista ja printtaamista varten. Työpaja on hyvä aloittaa neutraalissa tilassa, sillä tietokoneet usein vievät oppilaiden ajatukset ja sormet internetin kuvagallerioiden sivuille tai muuhun epäolennaiseen. Tyhjä, virikkeetön tila aloitukseen on paras, jotta voidaan keskittyä olennaiseen ja kuunnella toinen toistaan. Yhdessä työpaja-

rungossani aloitustilana on taidemuseo, koska lähtökohtana ovat museon kuvat. Myös näin voi siis pajan aloittaa.

Aika

Esiteltävät työpajat ovat suunnilleen kuuden oppitunnin (á 45min) mittaisia kokonaisuuksia, ryhmiteltyinä kolmeen kaksoistuntiin. Kesto ja aikataulutus jokaisen työpajan kohdalla ovat viitteellisiä. Riippuu paljon oppilaista ja ohjaajasta kuinka paljon mitäkin asiaa käsitellään ja kuinka paljon mihinkin vaiheeseen aikaa kuluu. Tärkeintä olisi, että pareittain kuvaamiselle annetaan tarpeeksi aikaa. Samoin keskustelu vaatii aikaa. Kuvien lataaminen koneille ja tulostaminen voidaan tehdä tuntien ulkopuolella (joko ohjaajan toimesta tai oppilaat itse välitunneilla), jos varsinaisten työpajatuntien aikana ei ehditä. Työskentelyn ja kuvien jakamisen tulee tapahtua ryhmissä.

Ryhmäkoko

Jotta luottamuksellinen ja avoin ilmapiiri olisi mahdollista luoda oppilaiden ja opettajan kesken, on ryhmien oltava tarpeeksi pieniä. Myös kuvien lataamisessa ja tulostamisessa menee aina suuren ryhmän kanssa paljon aikaa, tulostimia kuitenkin harvoin on useampia. Suositeltava ryhmäkoko on siten 10–15 oppilasta. Valokuvaaminen tapahtuu ensisijaisesti pareittain, mahdollisesti myös kolmen hengen ryhmissä. Suurempia kuvausryhmiä olisi hyvä välttää, koska valokuvaustilanteen vuorovaikutus kärsii. Jo kolmen hengen ryhmä voi olla liian suuri. Tavoitteena on saada kuvata rauhassa, kiireettömästi ja luottamuksellisesti. Jos ryhmässä on useita silmäpareja tuijottamassa kuvattavaa ja pahimmassa tapauksessa antamassa koko ajan ohjeita, ei kuvaustilanne voi olla kovin keskittynyt tai voimauttava.

Kamerat

Digitaalisia kompaktkameroita tarvitaan yksi paria kohden. Oppilaita voi pyytää tuomaan omia kameroitaan, jos koululla ei ole niitä riittävästi. Jos oppilaat tuovat omia kameroitaan, kannattaa heidän ottaa omien kameroidensa USB-piuhat varmuudeksi mukaansa, jotta he saavat kuvansa sujuvasti siirrettyä koulun ko-

neille. On hyvä myös etukäteen ottaa selvää, tukeeko koulun koneissa oleva käyttöjärjestelmä mitä tahansa kameraa, vai tarvitseeko kameran koneeseen kytkemisen yhteydessä asentaa jokin kameraa lukeva ajuri. Käyttöjärjestelmistä Windows Xp tukee useimpia kameramalleja, Windows 2000 ei tue. Ajureita löytyy, ja niitä voi ladata kameravalmistajien internet-sivuilta.

Kuvaamista voi kokeilla myös kamerakännyköillä. Niillä kuvattaessa tulee ottaa huomioon samat asiat kuin kameroiden kanssa työskennellessä: kuvan laadun tulee olla riittävän hyvä, vähintään 3 megapikseliä, jotta tulostuslaatu säilyy siedettävänä. Samoin kuvien siirron onnistuminen koneille tulee varmistaa.

Tietokoneet ja tulostimet

Tietokonealuokassa tulisi olla riittävä määrä koneita (vähintään 1 kpl paria kohden), jotta kuvat saadaan sujuvasti ladattua koneille ja jotta oppilas pääsee koneella selaamaan omakuviaan ja valitsemaan niistä tulostettavat. Lisäksi tarvitaan värillinen mustesuihku- tai lasertulostin. Tulostukseen riittää värilasertulostimissa tavallinen paperi, mutta mustesuihkutulostimissa on hyvä ostaa valokuvatulostuspapereita, koska märkä väri saattaa rypistää paperin ja väri jää vain haaleana paperin pintaan. Omakuvia katsottaessa on toivottavaa nähdä kuvansa mahdollisimman hyvälaatuisena printtinä. Useimpiin tulostimien malleihin käy edullinen Hp:n Semigloss Everyday Photo Paper, tosin jotkut tulostimet tekevät huonoa jälkeä tällekin paperille. Tällöin paras vaihtoehto on ostaa tulostimen kanssa samanmerkkistä valokuvatulostuspapereita. Jokainen oppilas tulostaa työpajasta ja resursseista riippuen joko yhden tai kaksi kuvaa, joko A4-kokoon tai 13x18 cm kokoon (noin puolet A4-arkista).

Tietokoneilla ei ole tarkoitus tehdä mitään ylimääraistä, kuten laittaa omakuvia IRC-Galleriaan tai pelailla kuvien latautumista odotellessa. Tämä tulisi tehdä oppilaille selväksi, sillä kaikki ylimääräinen häiritsee työpajaprosessia. Kuvat ladataan koneelle, jotta niitä on helpompi katsoa. Sen lisäksi koneita käytetään tulostamiseen. Joissain tapauksissa voidaan tehdä muutamia yksinkertaisia säätöjä kuville (ks. liitteet 1 ja 2) sekä kirjoittaa kuvateksti joko Word tai PowerPoint -ohjelmalla (ks. liite 3).

Tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Kuvat voidaan printata sellaisenaan ja tekstin voi kirjoittaa myös käsin.

Opettajan on hyvä harjoitella kuvien siirtämistä ja tulostamista etukäteen, jos se ei ole entuudestaan tuttua.

Kameraan tutustuminen

Digitaalikameralla kuvataan automaattiasetuksin. Kamera tulee säätää siten, että se kuvaa parhaalla mahdollisella laadulla. Tällöin myös tulostusjälki on hyvä. On hyvä huomioda myös se, että oppilas muistaa tarkentaa kuvan ennen sen ottamista (eli painaa laukaisimen puoliväliin), sommitella kuvan haluamukseen ja vasta tämän jälkeen laukaista. Epäterävät tai käsivaralla otettaessa tähtäneet valokuvat voivat toki olla myös hienoja ja oppilaalle merkityksellisiä, mutta omakuvien on hyvä olla tarkkoja. Kameran zoom-toimintoa kannattaa käyttää säästellen, koska zoomatessa kuvan laatu saattaa heiketä, ja ennen kaikkea valotusajat saattavat pidentyä, mikä lisää tärehdysvaaraa. Jos haluaa tiukemmin rajatun kuvan, voi yksinkertaisesti kävellä lähemmäksi kohdetta. Jonkin verran zoomia voi kuitenkin kokeilla, sillä digitaaliset kompaktikamerat on usein varustettu melko laajakulmaisella objektiivin oletusasetuksella. Vain vähän zoomatessa kuva lähenee silmin havaittua, ”normaalia” näkökenttää eli noin 50 mm objektiivin näkymää. Lisäksi kuvia on hyvä ottaa eri rajuksin, erilaisista kuvakulmista ja tarpeeksi paljon, jotta oppilas saa itsestään erilaisia kuvia. Liitteenä on muutamia perusohjeita kuvaamiseen ja kuvan sommitteluun (ks. liite 4).

Muut materiaalit

Työpajan teemasta riippuen tarvitaan rooliasuja, esineitä, taidekortteja jne. Katso työpajakohtaiset materiaali vaatimukset kunakin pajakuvauksen kohdalla.

Viitteet

- 1 ks. Koljonen 2008.
- 2 ks. Savolainen 2005 ja 2006; Hippeläinen 1992 ja 2000; Setälä 2003; Weiser 2001–2005.
- 3 ks. esim. Weiser 2001–2005; Mannermaa 2000; Suomen valokuvaterapiayhdistys, s.a.
- 4 ks. Palin 1998; Seppänen 2004 ja 2005.
- 5 ks. Barthes 1985; Seppänen 2004, 2005.
- 6 ks. Barthes 1985; Ulkuniemi 2005.
- 7 ks. Seppänen 2004, 2005.
- 8 ks. Seppänen 2004, 2005; Weiser 2001–2005.
- 9 ks. Koljonen 2008.
- 10 Siitonen 1999, 6–162.
- 11 vrt. Savolainen 2006.
- 12 ks. myös Koljonen 2008.
- 13 ks. Savolainen 2006.
- 14 vrt. Savolainen 2006.
- 15 vrt. Barthes, 1985.
- 16 ks. Koljonen 2008.
- 17 Savolainen 2006.
- 18 ks. Koljonen 2008.
- 19 Savolainen 2006.
- 20 ks. esim. Barthes 1985; Palin 1998; Seppänen 2004, 2005.
- 21 ks. myös Koljonen 2008.

III VOIMARESEPTI: VALOKUVATYÖPAJAT

Esittelen seuraavassa kolme kulttuurikurssien puitteissa pitämääni työpajaa, joissa kaikissa on sama perusrakenne, mutta teemallinen lähtökohta on jokaisessa erilainen. Olen suunnitellut työpajat kuvataideopetuksen ja kuvataiteen opetussuunnitelman sisältöjen näkökulmasta, voimauttavan valokuvauksen metodia käyttäen. Työpajojen tavoitteena on näin ollen sekä valokuvauksen perusteisiin tutustuminen että voimaantumisen edesauttaminen.

TYÖPAJOJEN PERUSRAKENNE PÄHKINÄNKUORESSA (A JA B -VAIHTOEHDOT)

1. KERTA (2x45min.)

Aiheen kytkeminen oppilaiden omiin kokemuksiin

A)

- esim. rooliasut tai esineet lähtökohtana
- pareittain aiheeseen liittyvien omakuvien kuvaaminen
- kuvien lataaminen koneille

TAI

B)

- näyttelykäynti tai taidekuvat
- valitusta näyttelyn kuvasta tai taidekuvasta kirjoittaminen

Kirjoittamisen apuna käytettävät peruskysymykset

(muokataan kyseiseen käyntiin / tuntiin sopiviksi):

- Mitä näet kuvassa?
- Mitä ajatuksia, tunteita tai muistoja kuva herättää sinussa?
- Kuka kuvan henkilö on / voisi olla?
- Jos kuva / henkilö kuvassa osaisi puhua, mitä se saattaisi sinulta kysyä tai sinulle sanoa?
- Mitä sinä sanoisit kuvalle / henkilölle?
- Mikä on tämän kuvan / henkilön tarina?
- Miksi kuva on otettu?
- Jos itse saisit nimetä kuvan, mikä sen nimi olisi?
- Mitä viestejä tai salaisuuksia kuva voisi sisältää?

Työpajoja voi ja on suositeltavaa syventää integroimalla niitä muihin oppiaineisiin. Kuvataideopetuksessakin voi toteuttaa aiheen sisäistä integraatiota jatkaen työpajoja esimerkiksi median ja kuvaviestintäsisältöjen suuntaan. Jokainen työpajarunko sisältää ehdotuksia siitä, mihin aineisiin sen voisi integroida, ja mihin aihekokonaisuuksiin työpaja linkittyy. Työpajojen perusrakenne on seuraavanlainen:

Info:

Näyttelykäyntitehtävän suunnittelun perustana on idea valokuvaprojektista, jonka taideterapeutti Judy Weiser nimeää yhdeksi valokuvaterapian osaksi. Weiserin mukaan mikä tahansa kuva heijastaa aina jotakin myös katsojastaan, koska tulkintaan vaikuttavat hänen omat kokemuksensa ja ajatuksensa. Jokainen ihminen suunnistaa kuvia katsoessaan mielessään olevan tiedostamattoman kartan avulla, joka on rakentunut hänen perhe- ja kulttuuritaustansa ja tähän päivään mennessä kokemansa perusteella.

Kysymysten avulla käydään dialogia valitun kuvan kanssa.

Kysymykset ovat osittain lainattu Judy Weiseriltä (2001–2005).

2. KERTA (2x45min.)

A)

- kuvien muokkaus
- parhaan omakuvan tulostaminen

TAI

B)

- aiheeseen liittyvien omakuvien valokuvaus pareittain
- kuvien lataaminen koneille
- parhaan omakuvan tulostaminen

3. KERTA (2x45min.)

A JA B)

- tekstin kirjoittaminen omakuvan pariin
- (tekstin muokkaus)
- tekstin ja kuvan liimaus samalle kartongille
- kuvien purku ryhmässä

Kirjoittamisen apuna käytettävät peruskysymykset

(muokataan kyseiseen käyntiin/tuntiin sopiviksi):

- Katsele kuviasi hetken aikaa. Mitä näet kuvissasi? Mitä ajatuksia / tunteita kuvasi herättävät sinussa?
- Tarkastele valmista omakuvaasi ja siinä erityisesti omaa ilmettäsi, kehonkieltäsi, kuvan tunnelmaa ja sitä, mistä/mitä kuva sinulle kertoo. Kirjoita näiden kuvan herättämien ajatustesi avulla pieni teksti. Tekstin muoto on vapaa. Se voi olla esimerkiksi tarina, runo, satu, kirje tai vapaamuotoinen juttu. Tekstissäsi voit sekoittaa tarua, totta ja unelmia. Pääasia, että kirjoitat sen omakuvaasi katsellen ja kuvasta nousevien ajatustesi pohjalta.
- Etsi lopuksi kuvalle nimi, joka toimii myös tekstin otsikkona.

Info:

Oppilaat tarkastelevat lopuksi prosessiaan kirjoittamalla kuvistaan pienen tarinan tai tekstin. Olen oppinut ekspressiivisen taideterapian opintojaksolla, että kuvan äärellä on erittäin tärkeää viettää aikaa. Työ alkaa tällöin puhua, kertoa tarinaansa ja luoda merkityksiä. McNiff (1992) on todennut, että puhuttaessa kuvan kanssa eikä kuvasta (engl. talking with an image vs. about an image) on mahdollista saavuttaa uusi näkökulma omaan elämäänsä. Kuva ei ole koskaan valmis tai kuvailtu täydellisesti. Kuvalla saattaa olla tekijälleen jotain sanottavaa, jolloin on hyvä ottaa mieluummin kuuntelijan kuin selittäjän rooli: antaa kuvan hahmojen puhua itsensä kautta. Kuvien kanssa puhumisen prosessi on lähellä vapaan assosiaation tekniikkaa, jota on harjoitettu jo Freudin aikaisessa psykoanalyysissä. Tällöin tiedostamaton mieli kohtaa tiedostetun. Dialogi auttaa näkemään enemmän. (McNiff 1992, 105–109.) Myös tämä ajatus on kuvien tarkastelun taustalla. Lisäksi tavoitteena on osoittaa oppilaille jokaisen erityisyys yhteisen kuvien katseluhetken kautta. Tavoitteena on myös oman valokuvausprosessin hahmottaminen ja erilaisten omakuvien kautta omakuvansa hyväksyminen. On hyvä myös koota kaikki oppilaat yhteen, jotta he näkisivät toistensa kuvia ja oppisivat arvostamaan toisia oppilaita heidän omakuviansa tarkastelun kautta. On myös tärkeää saada työpaja ja samalla oppilaiden prosessi päätökseen.

Kuva puhuu

Oppilaat tarkastelevat aina työpajan lopuksi prosessiaan kirjoittamalla kuvistaan pienen tarinan tai tekstin. Kuvan äärellä on erittäin tärkeää viettää aikaa. Työ alkaa tällöin puhua, kertoa tarinaansa ja luoda merkityksiä.

Shaun McNiff (1992) on todennut, että puhuttaessa kuvan kanssa eikä kuvasta (engl. talking with an image vs. about an image) on mahdollista saavuttaa uusi näkökulma omaan elämään. Kuva ei ole koskaan valmis tai kuvailtu täydellisesti. Kuvalla saattaa olla tekijälleen jotain sanottavaa, jolloin on hyvä ottaa mieluummin kuuntelijan kuin selittäjän rooli: antaa kuvan hahmojen puhua itsensä kautta. Kuvien kanssa puhumisen prosessi on lähellä vapaan assosiaation tekniikkaa, jota on harjoitettu jo Freudin aikaisessa psykoanalyysissä. Tällöin tiedostamaton mieli kohtaa tiedostetun. Dialogi auttaa näkemään enemmän.

Kuvien tarkastelun taustalla on myös tämä ajatus. Lisäksi tavoitteena on osoittaa oppilaille jokaisen erityisyys yhteisen kuvien katseluhetken kautta. Tärkeää on niin ikään oman valokuvausprosessin hahmottaminen ja erilaisten omakuvien kautta itsensä hyväksyminen. On hyvä myös koota kaikki oppilaat yhteen, jotta he näkisivät toistensa kuvia ja oppisivat arvostamaan toisiaan jokaisen omakuvan tarkastelun kautta. Tällä tavoin työpaja ja oppilaiden prosessi saadaan päätökseen.

1. ESINEET TYÖSKENTELYN LÄHTÖKOHTANA

Valokuvatyöpaja

HYVÄSSÄ JA PAHASSA

Työpajan tavoitteena on pohtia oppilaan elämässä ja elämässä yleensä ilmeneviä hyvän ja pahan käsitteitä. Mitä tarkoittaa hyvä ja paha? Voiko hyvässä olla myös jotakin pahaa? Entä pahassa asiassa jotain hyvää? Kuka määrittelee, mikä on hyvää ja mikä pahaa? Mikä minussa itsessäni on hyvää ja pahaa? Kuinka paha on paha? Onko elämä näin mustavalkoista?

Työpajan kesto:

6 oppituntia, 3x90 min

Aihekokonaisuudet:

Ihmisenä kasvaminen, Viestintä ja mediataito

Integroitavissa:

kuvataide, äidinkieli, historia, elämäntutkimustieto

Välineet:

Digitaalikamerat 1 kpl/pari, esineitä (ks. taulukko 1), (valokuva) tulostuspapereita tulostimesta riippuen (ks. s.xx, Välineet), mustaa kartonkia, liimaa / kaksipuolista teippiä, piirustuspapereita kirjoittamiseen

Työpajan kulku:

1. TYÖPAJAKERTA

Johdanto, tehtävänanto ja esineiden valinta 10–15 min.

Kuvaus pareittain 60 min.

Kuvien lataaminen koneelle ja kahden kuvan valinta seuraavaa kertaa varten 10–15 min

2. TYÖPAJAKERTA

Muokkaustyökalujen esittelemine 10–15 min

Kuvien muokkaus 60–70 min

Tulostus 5 min

3. TYÖPAJAKERTA

Kuvatekstien kirjoittaminen, kuvien ja tekstin liimaaminen kartongille 30–45 min.

Työpajan päätöskeskustelu 45 min

Työpajan tavoitteet

Voimauttava valokuvaus, voimautuminen ja ihmisenä kasvaminen:

- Sallivan ilmapiirin luominen
- Hyvän ja pahan sekä omien hyvien ja pahojen puolien pohtiminen valokuvan kautta
- Muiden kuvien tarkastelun kautta jokaisen erityisyyden huomiointi ja tätä kautta muiden arvostaminen

Kuvataide / valokuvaus:

- Valokuvauksen perusteisiin tutustuminen: kuvakulmat, kuvakoot ja peruskuvassommittelu tutuiksi;
- Valokuvailmaisuun perehtyminen
- Peruskuvanmuokkaustyövälineet ja niillä visuaalisen ilmaisun rakentaminen

Työpajan lähtökohdat

Tässä työpajassa lähtökohtana ovat esineet. Kulttuurikurssin puitteissa työpajassa käsiteltiin oppilaiden katsoman Paha tahto -näytelmän teemoja. Sain Q-teatterista listan näytelmään liittyvistä esineistä, jotka toimivat oppilaiden valokuvien aiheina ja innoittajina. Näytelmästä tai muusta pajan lähtökohtana toimivasta tarinasta riippuen esineitä voi vaihdella. Tällöin käsiteltävät teematkin vaihtuvat. Voi myös kokeilla eri repliikkejä tai tekstikatkelmia valokuvien lähtökohtana.

Työpajassa käytetyt esineet:

ase	vasara	puheenjohtajan nuija
nenäliina	veren tahrима nenä-	sanomalehti
puukko	liina	taltta
suuri kangas / lakana	revennyt pusero,	kolikko
teltta	kukkakimppu,	matto
hihaton t-paita ja	matkalaukku,	musta muovisäkki
pikkuhousut	sakset	
köysi	harava	

1. TYÖPAJAKERTA:

Johdatus aiheeseen ja valokuvaus pareittain (2x45min)

Oppilaat johdatellaan teemaan peruskysymyksillä aiheesta: Mitä on hyvä? Mitä on paha? Keskustellaan hetki eri näkökulmista. Pyritään sallivan ilmapiirin luomiseen alusta lähtien, jolloin jo-

kaisella on oikeus perusteltuun mielipiteeseen. Esitellään työpajassa käytettävät esineet ja kerrotaan mistä ne ovat peräisin.

Annetaan oppilaille seuraava tehtävä:

1. Valitse yksi esineistä

- Pohdi, mitä hyvää ja pahaa esine voisi edustaa
- Minkälaisen hyvän ja pahan kuvan tai tarinan esine sinussa herättää?

2. Suunnittele esineen innoittamana sekä

hyvä että paha valokuva

- Sama esine tulee olla molemmissa kuvissa
- Myös sinun itsesi tulee olla ainakin toisessa kuvista; voit valita kummassa kuvassa esiinnyt, vaiko peräti molemmissa
- Miten olisit itse / minkälainen olisi roolisi osana esineen luomaa kuvaa tai tarinaa?
- Pohdi minkälaista taustaa / tapahtumapaikkaa esine kuviin vaatii
- Etsi sopiva paikka kouluympäristöstä, ulkoa
- Voit lisänä käyttää muita omia tavaroitasi / koululta löytyviä esineitä / luonnosta löytyviä elementtejä

3. Kuvataan pareittain

- Voitte ideoida kuvia myös yhdessä
- Sinä päätät itse kuvasta, jossa itse olet; kaverisi ottaa sinusta haluamasi kuvan

4. Kokeile eri kuvakulmia ja kuvakokoja

- Pysty- vai vaakakuva?
- Kumpikin kuva tulee olla kolmessa kuvakoossa: lähikuva, puolikuva ja kokokuva (liite 4)
- Sammakko-, lintu- vai normaaliperspektiivi? (Liite 4)
- Kuvaa useampi otos, jotta myöhemmin valinnan varaa

Oppilaat valokuvaavat pareittain tai max. kolmen hengen ryhmissä sekä pahan että hyvän kuvan annettujen esineiden pohjalta. Oppilaan on oltava itse mukana ainakin toisessa kuvista, mutta hän saa valita kummassa, vaiko molemmissa.

Pohditaan kuinka saada mielenkiintoinen, itselle merkityksellinen kuvapari. Kuvataideopetuksessa voidaan ottaa esille kuvan perussommittelua, kuvakulmia ja kuvakokojen merkityksiä sekä tehdä kameran toiminnot tutuiksi (ks. liitteet s. xx). Tärkeää on painottaa kuvaustilanteen vuorovaikutusta ja tasavertaisuutta: kuvattava itse päättää kuinka haluaa tulla kuvatuksi. Kuvaaja toimii tilanteen tallentajana ja ottaa kuvia eri kuvakulmista ja eri tavoin rajattuina.

Lopuksi kuvat ladataan koneille ja tarkastellaan, mitkä kaksi kuvaa valitaan muokattaviksi.

2. TYÖPAJAKERTA:

Kuvien muokkaus ja tulostus (2x45 min)

Toisella kerralla kuvia voidaan muokata digitaalisesti. Pohditaan kuinka pahasta kuvasta saa pienillä perusmuokkauksilla vielä paremman. Kuvataideopetuksessa käydään läpi kuvanmuokkauksen perustyökaluja ja niiden merkitystä digitaalisessa kuvanmuokkauksessa (ks. liite 1). Tavoitteena on pohtia omia hyviä ja pahoja puoliaan kuvan työstämisen kautta. Lopuksi tulostetaan hyvä ja paha kuva.

Vaihtoehtoisesti kuvat voidaan tulostaa jo ensimmäisen kerran lopuksi ja siirtyä suoraan seuraavaan tehtävään, tekstin kirjoittamiseen.

3. TYÖPAJAKERTA:

Kirjoitustehtävä, tekstin ja kuvien yhdistäminen, koonti ja keskustelu (2x45 min)

Viimeisellä kerralla kootaan ajatukset ja kirjoitetaan kuvista pieni tarina, runo tai teksti, joka voi olla faktaa, fiktiota tai näiden yhdistelmä. Tekstin voi kirjoittaa itselle tai antaa sen kaikkien luettavaksi, oppilaan oman valinnan mukaan. Tekstin voi kirjoittaa joko käsin tai koneella.

Kirjoitustehtävä:

1. Katsele kuviasi betken aikaa. Mitä näet niissä? Mitä ajatuksia tai tunteita kuvasi herättävät sinussa? Listaa muutamia asioita lyhyesti, esim. ranskalaisin viivoin.

2. Kirjoita kuvien herättämien ajatustesi pohjalta nyt pieni vapaamuotoinen teksti; tarina, juttu tai runo. Anna kuvaparillesi nimi, joka toimii myös tekstin otsikkona. Voit kirjoittaa pelkästään fiktiota, mutta voit myös yhdistellä vapaasti tositahtumia, unelmia, pettymyksiä, kuulemiasi asioita ja keksittyjä juttuja.

Kirjoittamisessa voivat auttaa kysymykset:

- Kuka on / voisi olla kuvan henkilö?*
- Mitä kuvan henkilö saattaisi sinulle sanoa tai sinulta kysyä? Mitä sinä sanoisit kuvan henkilölle?*
- Kumpi kuvista aloittaisi tekstin / tarinan, kumpi lopettaisi?*
- Mitä hyvää ja mitä pahaa tekstissä / tarinassa tapahtuisi?*
- Voiko pahassa kuvassa olla jotain hyvää? Entä hyvässä kuvassa jotain pahaa?*
- Onko tekstillä / tarinalla jokin opetus?*
- Kokeile, muuttuuko teksti / tarina kuvien järjestyksen myötä.*

Tässä tehtävässä ei ole oikeaa vastausta, vaan jokaisen teksti on aivan yhtä oikea ja hyvä.

Kuvat ja tekstit liimataan samalle kartongille. Lopuksi käydään läpi jokaisen tarina ja kuvat; katsotaan, kuunnellaan ja jaetaan ne yhdessä. Tavoitteena on oman prosessin, hyvien ja pahojen puolien pohtiminen kirjoittamisen kautta, muiden kuunteleminen yhteisen kuvien purkutilanteen myötä, ja tätä kautta jokaisen erityisyyden huomioiminen.

Valmiit työt laitetaan esille pulpeteille tai taululle, ja töihin tustutetaan kierrellen ensin jokainen omaan tahtiin. Tämän jälkeen käydään yhdessä jokainen työ läpi. Tekijä voi itse kertoa työstään ensin, tai vaihtoehtoisesti muut kommentoivat työn herättämiä ajatuksia ensin ja tekijä sen jälkeen. Jos on aikaa, tilaisuudesta voi järjestää ”näyttelykäynnin” eli ripustaa työt esille, tarjota pikku purtavaa ja keskustella kuvista. Tällöin työpaja saa arvokkaan lopun.

2. ROOLIASUT TYÖSKENTELYN LÄHTÖKOHTANA

Valokuvatyöpaja

HALUAISIN OLLA

Työpajan tavoitteena on pohtia omia unelmiaan, roolejaan, arvojaan ja tunteitaan valokuvaomakuvan ja pienen kirjoitustehtävän kautta.

Työpajan kesto:

6 oppituntia, 3x90 min

Aihekokonaisuudet:

Ihmisenä kasvaminen, Viestintä ja mediataito

Integroitavissa:

äidinkieli, kuvataide

Välineet:

Digitaalikamerat 1 kpl/pari
roolivaatteet ja muu tarvittava rekvisiitta
(valokuva)tulostuspaperia tulostimesta riippuen
(ks. s.xx, Välineet)
mustaa kartonkia
liimaa / kaksipuolista teippiä
piirustuspaperia kirjoittamiseen

Työpajan kulku:

1. TYÖPAJAKERTA

Alustus + tehtävän selitys, kuvakoot, rajaus 10–15 min
Roolivaatteiden etsintä 15–20 min
Kuvaus pareittain 45–60 min
Kuvien lataaminen koneille 10 min

2. TYÖPAJAKERTA

Muokkaustyökalujen esitleminen 10–15 min
Kuvien muokkaus 60–70 min
Tulostus 5 min

3. TYÖPAJAKERTA

Kuvatekstien kirjoittaminen, kuvien ja tekstin liimaaminen kartongille 30–45 min.

Työpajan päätöskeskustelu 45 min

Työpajan tavoitteet

voimauttava valokuvaus ja ihmisenä kasvaminen:

- Sullivan ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen
- Valokuvaustilanteen vuorovaikutuksellisuus; kuvausparien keskinäinen luottamus
- Identiteetin ja minäkuvan pohdinta, itsetuntemuksen kasvu
- Koontikerralla kokemusten jakamisen kautta voimaautuminen

kuvataide/valokuvaus: (ks. liite 4)

- Kuvarajaus, (suuri) puolikuva
- Muotokuvan käsite tutuksi kuvarajauksen kautta
- Taustan huomioiminen kuvatessa (liittyä kuvarajaukseen)
- Kolme kuvakulmaa: sammakko-, normaali- ja lintuperspektiivi

1. TYÖPAJAKERTA:

Alustus, kuvausohjeet, roolivaatteiden etsintä ja omakuvien kuvaus pareittain (2x45 min)

Alustuksena voidaan näyttää muutamia valokuvamuotokuvia erilaisista ammateista, unelmista, rooleista tai tunnelmista, esim. Jan Kailan valokuvia taiteilijapersoonana Elis Sinistöstä, Kuvasiskojen muotokuvia suomalaisista julkkiksista, Matias Keskisen valokuvia itsestään erilaisissa rooleissa (mm. Tarzan ja Jeesus) tai Tee-mu Mäen valokuvia Be Your Enemy -työpajoista²². Keskustellaan oppilaiden unelmista, heidän jokapäiväisistä rooleistaan ja siitä, mikä voisi olla hulluinta mitä he haluaisivat tehdä tai minkälaisena esiintyä. Tehtävänannon voi antaa jo aikaisemmin (edellisellä tunnilla), jolloin oppilailla on tunnille tullessaan jo mielessään joitakin rooleja tai kuvausideoita. He voivat myös tuoda kotoaan haluamaansa rekvisiittaa. Jos oppilailla on vaikeuksia roolien keksimisessä, voi käyttää apuna oheisen taulukon adjektiiveja ja ammatteja. Oppilaat voivat itse keksiä lisää.

Apusanoja roolin etsimiseen

iloinen	sporttinen	sankari(tar)
onnellinen	tanssitaiteinen	laulaja
ystävällinen	laulutaitoinen	soittaja
avulias	hauska	tanssija
hyvätahtoinen	herkkä	sirkustaiteilija
kaunis	kova	peikko
tomera	kovatahtoinen	pöllö
rikas	lpeä itsestäni	filmitähti
miehekäs	itsevarma	kuningas
pitkäpinnainen	rakastunut	kuningatar
naisellinen	kissamainen	prinsessa
suuri	notkea	
seurallinen	idoli	

Rooliin eläytymiseen käytetään apuna koulun roolivaatevarastoa. Työpajan ohjaaja auttaa oppilaita roolivaatteiden etsinnässä ja kuvan rakentamisessa. Aihetta voi lähestyä unelma-ammattinsa, harrastuksensa tai sen hetkisten tunteidensa kautta. Kuvataan pareittain omakuvia, ja jälleen kuvattavana oleva itse päättää minkälaisen kuvan itsestään haluaa.

Kuvaaja kuvaa eri kuvakulmista ja erilaisin rajauksin (ks. liite 4). Tutustutaan muotokuvatradition kuvarajauksiin ja kuvataan ”kabinettikuvia” eli suuria puolikuvia, muotokuvia. Kuvan henkilön on pohdittava, kuinka roolissaan kameran edessä esiintyy (esim. ryhti, ilme, asento) ja kuvaajan rooli on tallentaa henkilöstä suuri puolikuva kolmesta eri kuvakulmasta. Kuvaajan ja kuvattavan on tehtävä yhteistyötä, jotta tunnelma on lempeä ja salliva.

HALUAISIN OLLA -TYÖPAJAN KUVASOHJEET OPPILAILLE:

Kuvattavana oleva, mieti vastaus kysymykseen:

- Kuka, mikä tai millainen haluaisin olla?
(Esimerkiksi haaveammatti, harrastus tai tämänhetkinen tunne)

Pohdi myös

- Kuinka rakennan kuvan itsestäni?
- Kuinka kannan kehoni? Ryhti, olemus
- Kuinka ilmaisen itseäni? Ilme, mieliala, eläytyminen
- Olenko kameraan päin? Selin kameraan? Sivuttain?
- Mitä teen?

Kuvaajana oleva, muista:

Kuvakoko:

- Suuri puolikuva (spk), puolikuva (pk),
- Puolilähikuva (plk), lähikuva (lk)

Kuvakulma:

- Sammakko-, normaali- ja lintuperspektiivi
- Kuvattavan kuunteleminen ja kannustaminen

Muuta:

- Ei kuvata vastavaloon (=ikkunan edessä), sivuvalo paras (=valo tulee sivulta)
- Taustan huomioinen (esim. Ei palkkeja kasvamaan pästä; kankaat)
- Pyritään kuvaamaan ilman salamaa

Lopuksi kuvat ladataan koneille ja jos aikaa jää, voidaan jo valita mieluisin omakuva.

2. TYÖPAJAKERTA:

Kuvien muokkaus ja tulostus (2x45 min)

Kuville tehdään pieniä muokkauksia, esim. ”sumennetaan” taustaa (jolloin kuvasta tulee enemmän muutokuvamainen) tai parannellaan värejä (ks. liite 1). Tulostetaan paras omakuva.

Vaihtoehtoisesti voidaan hypätä suoraan tulostamiseen ja seurata tunnin aiheeseen.

3. TYÖPAJAKERTA:

Kuvatekstien kirjoittaminen, kuvien ja tekstin liimaaminen kartongille, yhteinen koonti ja keskustelu (2x45 min)

Kun valokuvat on tulostettu, jokainen kirjoittaa omakuvastaan pienen tekstin aiheena Haluaisin olla. Tekstin muoto on vapaa ja siinä voi sekoittaa fakta ja fiktio. Kirjoitusprosessin kautta oppilas pääsee purkamaan roolihahmoaan, pohtimaan unelmiaan ja identiteettiään – ja tehdä niitä näkyviksi. Tekstin voi kirjoittaa käsin tai esim. PowerPoint -ohjelmalla, jolloin tekstistä saa kuvalle sopivanvärisen kuvaparin (ohjeet liitteessä 3).

Kirjoitustehtävä:

1. Kirjoita valitsemaasi omakuvaan pieni teksti aiheella Haluaisin olla. Tekstin muoto on vapaa. Se voi olla tarina, runo tai vapaamuotoinen juttu. Tekstissäsi voivat yhdistyä fakta ja fiktio, unelmat ja pettymykset. Pääasia, että kirjoitat sen omakuvaasi katsellen ja kuvasta nousevien ajatustesi pohjalta. Keskity tarkastelemaan ilmettäsi, kehonkieltäsi ja yleensä kuvan tunnelmaa. Kysy itseltäsi: Mikä minua kuvassa viehättää ja miksi? Mitä voisin kuvassa ajatella? Kuka, mikä tai millainen haluaisin olla?

2. Valmis teksti kirjoitetaan puhtaaksi tietokoneella. Katso nyt tekstiäsi omakuvasi parina eli mieti, minkälainen fontti, fontin koko ja fontin väri sopisivat tekstisi sisältöön ja omakuvasi tunnelmaan. Voit leikitellä myös tekstin muodolla joko valmiiksi annetuilla vaihtoeidoilla (teksti vasemmassa / oikeassa laidassa, keskitetty) tai vapaasti itse määritellen sanojen ja rivien välit.

Esim.:

Kirjoita	valitsemaasi
omakuvaan	pieni teksti aiheella
Haluaisin olla.	Tekstin muoto
on vapaa. Se voi olla tarina,	runo tai vapaamuotoinen juttu.
Tekstissäsi	voivat yhdistyä fakta ja fiktio,
unelmat	ja pettymykset.

Pääasia, että kirjoitat sen omakuvaasi katsellen ja kuvasta nousevien ajatustesi pohjalta. Keskity tarkastelemaan ilmettäsi, kehonkieltäsi ja yleensä kuvan tunnelmaa. Kysy itseltäsi: Mikä minua kuvassa viehättää ja miksi? Mitä voisin kuvassa ajatella? Kuka, mikä tai millainen haluaisin olla?

Kuva ja teksti liimataan yhdelle kartongille. Yhteisessä purkutilanteessa käydään jokaisen kuvat ja tekstit läpi sekä pohditaan oppilaiden yksilöllisyyttä, valintoja sekä kenties sankaruuden aineksia: sitä, kuinka jokainen on oman elämänsä sankari. (ks. tarkemmat purkuohjeet, edellinen työpaja).

Kuvitteellinen henkilö voi toimia oman elämän kysymys- tai huutomerkinä, ja häneltä voi kysyä erilaisia asioita. – (Sava & Vesanen-Laukkanen, 2000)

3. NÄYTTELYKÄYNTI TYÖSKENTELYN LÄHTÖKOHTANA

Valokuvatyöpaja

ARJEN AARTEET

Arjen aarteet -valokuvatyöpajan tavoitteena on saada nuoret huomioimaan oman arkensa tärkeät ja arvokkaat asiat, mikä mahdollistaa oman identiteetin ja arvojen pohdinnan sekä vahvistaa nuoren itsetuntemusta ja minäkuva. Tavoitteena on myös toisten kokemusten kuuntelemisen ja omien kokemustensa jakamisen kautta luoda oppilaiden keskuuteen positiivista ilmapiiriä sekä opettaa kunnioittamaan jokaista luokkatoveria omanlaisena persoonanaan.

Työpajan kesto:

6 oppituntia, 3x90 min

Aihekokonaisuudet:

Ihmisenä kasvaminen, Viestintä ja mediataito, Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Integroitavissa: (näyttelyteemasta riippuen)

esim. äidinkieli, historia, elämäntutkimustieto, kuvataide

Välineet:

Näyttelykäynnillä kynä ja paperia,
Digitaalikamerat 1 kpl/pari, oma arjen esine, (valokuva)tulostus
paperia tulostimesta riippuen (ks. s.xx, Välineet), mustaa kartonkia, liimaa / kaksipuolista teippiä, piirustuspaperia kirjoittamiseen

Työpajan kulku:

1. TYÖPAJAKERTA

alustus museolla 10 min

työskentely 45–50 min

koonti 25–30 min

(+ kirjallisena ohje kotoa tuotavasta esineestä)

2. TYÖPAJAKERTA

esinekierros 5 min

alustus: kuvakoot, kuvakulmat 10 min

kameroiden jako 5 min

kuvaus 25 min

kuvat koneelle 10 min

Paint Shop opetus 5 min

parhaan kuvan valinta 5 min muokkaus 25 min

printtaus omalla ajalla

+ tekstin kirjoittaminen kotitehtäväksi

3. työpajakerta

alustus 5–10 min

kirjoitus (valmiina?)

tekstin muokkaus 30 min

printtaus ja liimaus 10 min

koonti 40 min

Työpajan tavoitteet

Voimauttava valokuvaus ja ihmisenä kasvaminen:

- Luottamuksellisen ja sallivan ilmapiirin luominen
- Vuorovaikutuksen harjoittelu, ajatusten jakaminen, toisen kuunteleminen ja kunnioittaminen erityisenä, arvokkaan yksilönä (museotehtävä, pareittain kuvaus, koonti)
- Oman elämän ja erityisyyden pohtiminen; omien arvojen ja identiteetin pohtiminen
- voimautuminen

Valokuvaus, kuvataide:

- Valokuvataiteeseen ja omaan lähikulttuuriin tutustuminen (museo)
- Kuvakoot (kokokuva, puolikuva, lähikuva) ja kuvakulmat (sammakko, normaali- ja lintuperspektiivi)
- Tunnelman luominen kuvaan näiden lisäksi ilmein, elein ja värein
- Paint shop pro:ssa copy, paste, lassotyökalu, cut, maalipurkki, värit ja kloonaus
- Tekstissä fontin koko, väri ja tekstimassan yksinkertainen muotoilu

Työpajan lähtökohdat

Tässä työpajassa työskentelyn lähtökohtana voi olla mikä tahansa näyttely, jonka teemoja oppilaiden kanssa haluaa työstää. Tällöin omakuvien aihe (työpajan aihe) tietenkin vaihtelee näyttelyn teeman mukaan. Oleellista on, että näyttelyssä valitaan yksi itseä kiinnostava teos, jota tarkastellaan annettujen kysymysten kautta. Tavoitteena on herätellä oppilaiden omia kokemuksia ja tunteita aiheeseen liittyen.

Työskentelyn lähtökohtana voi käyttää näyttelyn sijasta myös muita käsiteltävään teemaan liittyviä kuvia, esimerkiksi valokuvakortteja, joista oppilaat valitsevat mieleisensä ja kirjoittavat siitä annettujen kysymysten avulla.

Kirjoittamisen jälkeen suunnitellaan omakuva aiheesta (työskentely toteutetaan koululla). Näyttelyteoksesta / valokuvakortista voi esim. siirtää joitakin asioita omakuvaansa, kuten tiettyjä esineitä, asioita, värejä tai tunnelmia. Näyttelyteoksen / valokuvakortin pariin voi tehdä omakuvan.

Näyttelyn teemasta riippuen voi myös pyytää oppilaita tuomaan joitain esineitä / muistoja seuraavalle kerralle, joiden pohjalta tehdään omakuvia.

Teemana Arjen aarteet

Käytän näyttelyyn pohjautuvasta työpajasta esimerkkinä Arjen aarteet -kurssia, joka pohjautui Suomen valokuvataiteen museossa 9.2.-20.5.2007 esillä olleeseen Jaana Partasen näyttelyyn Arjen alkemiaa. Partanen pohtii valokuvien, liikkuvan kuvan ja liikkuvien still-kuvien kautta arjen tärkeitä hetkiä ja ihmissuhteiden merkityksiä. Tältä pohjalta oli luonteva ohjata oppilaita pohtimaan omaa arkeaan ja oman arjen tärkeitä asioita.

Työpajan arki-teemalla voi toteuttaa myös ilman näyttelykäyntiä, alustamalla työpajaa esimerkiksi keskustelulla arkeen liittyvistä asioista, valokuvilla, kulttuurihistoriallisilla esineillä tai albumikuvilla. Sen jälkeen voidaan mennä suoraan työpajan ensimmäiseen kotitehtävään, eli itselle tärkeän arjen esineen valintaan, ja kuvata sen jälkeen toisen työpajakerran ohjeiden mukaisesti.

1. TYÖPAJAKERTA:

Näyttelykäynti (2x45 min)

Museolla opettaja johdattelee oppilaat näyttelyn teemaan lyhyesti, jonka jälkeen hän jakaa oppilaille työskentelyohjeet. Työpaja alkaa tutustumisella näyttelyn teoksiin. Jakaannutaan työpareihin / kolmen hengen työryhmiin ja etsitään itseä kiinnostava teos. Teoksesta esiin nousevia ajatuksia tai tarinoita kirjataan ylös joko niin, että työpari kirjoittaa toisen ajatukset paperille, tai itsenäisesti kirjoittaen.

Työskentelyohjeet museolla:

1. Etsi itseäsi puhutteleva teos. Pysähdy työn ääreen, istu alas ja kuuntele teosta:

- Mitä näet?
- Mitä ajatuksia tai tunteita teos sinussa herättää?
- Mitä teos/teoksen henkilö(t) sinulle kenties sanoo/sanovat? Mitä sinä sanoisit teokselle/teoksen henkilö(i)lle?
- Mikä voisi olla tämän teoksen/henkilön/henkilöiden tarina?
- Tuleeko teoksesta mieleen jokin sinulle erityinen tapahtuma/henkilö tai muisto; Mikä?
- Minkä nimen sinä antaisit teokselle?

2. Jokaisen ajatukset kirjataan ylös. Vaihtoehtoja on kaksi:

A) Työskennellään pareittain. Parisi haastattelee sinua yllä olevien kysymysten avulla. Sinä vastaat kysymyksiin ääneen ja puhut, mitä mieleesi valitsemastasi teoksesta tulee. Parisi kirjoittaa vastauksesi ja muut mahdolliset ajatuksesi paperille. Sama toisin päin.

B) Jokainen työskentelee yksin ja vastaa yksin annettuihin kysymyksiin.

Lopuksi käydään yhdessä läpi valitut teokset ja niistä nousseet ajatukset

Oppilaille annetaan reilusti aikaa tutustua näyttelyn teoksiin ja valita mieleisensä, josta hän kirjoittaa ja tekee pienen luonnoksen (muistaakseen teoksen vielä koulullakin). Lopuksi käydään

yhdessä läpi oppilaiden valinnat ja heidän kuvista kirjoittamansa ajatukset.

Näyttelyssä heränneiden ajatusten valossa jokainen oppilas poh-tii omaa arkeaan (tai näyttelyn teemaa yleensä) ja mikä siinä on itselle sillä hetkellä kaikkein merkityksellisintä.

Annetaan vielä kirjallinen kotitehtävä seuraavaksi kerraksi:

Vierailtuasi näyttelyssä mieleesi ehkä jo nousikin omia arkesi hetkiä ja sinulle tärkeitä ihmisiä. Mieti nyt vielä tarkemmin minkälaista sinun arkesi on ja mikä siinä on sinulle erityisen tärkeää.

Tuo seuraavalle kerralle jokin itsellesi tärkeä arkeen liittyvä esine, asia, vaate tms., joka kuvastaa sinulle tärkeää arjen hetkeä, tapah-tumaa, rituaalia tai ihmissuhdetta. Voit miettiä asiaa konkreettisesti jonkin tärkeän tekemisesi kautta tai abstraktimmin jonkinlaisen si-nulle tärkeän tunnetilan kautta. Valokuvaamme seuraavalla kerral-la pareittain tai kolmen hengen ryhmissä. Voit miettiä jo valmiiksi, kuinka tai missä koulun ympäristössä haluaisit oman esineesi tai muistosi kanssa itsesi kuvaauttaa. Kuvassa olet siis sinä sinulle tärke-än arjen esineen kanssa.

2. TYÖPAJAKERTA:

Kuvataan omakuvat itselle tärkeän esineen kanssa, muokataan kuvan tausta (2x45 min)

Seuraavat tunnit aloitetaan tarkastelemalla, mitä esineitä oppi-laat ovat tuoneet mukanaan. Oppilaat esittelevät vuorotellen tuo-mansa esineen muille ja kertovat siitä sen verran kuin haluavat; liittykö esineeseen kenties jokin tarina?

Tämän jälkeen opettaja antaa tehtävän ja ohjeet sekä kuvaajalle (kuvakoot, kuvakulmat, tarkennus, sommittelu) että kuvattaval-le (päättää itse kuinka on kuvassa, pyrkii keskittymään itseensä ja esineensä tuomaan tunnelmaan kuvassa). Kuvataan samoissa kokoonpanoissa kuin millä museolla työskenneltiin. Tavoitteena on luoda oppilaiden välille luottamusta, opetella vuorovaikutusta

ja valokuvauksen perusasioita sekä tutkia omaa identiteettiä. Ku-vaamiselle annetaan runsaasti aikaa; pääasia on, että jokainen saa haluamansa kuvan.

Toisella tunnilla kuvat ladataan koneille ja taustaa muokataan (ks. liite 2). Kuvan taustaa väritetään digitaalisesti, jolloin hah-mo nousee esiin ja hetken merkitys korostuu myös visuaalisesti (kuten Jaana Partasenkin teoksissa). Oppilasryhmästä riippuen tähän saattaa tarvita lisäaikaa.

Taustan muokkaamisen voi myös halutessaan jättää kokonaan pois, varsinkin jos lähtökohtana eivät ole olleet teokset, joissa taustan yksivärisyydellä on merkitystä. Tällöin jo valokuvattessa on syytä kiinnittää huomiota kuvan taustaan (kuvata esimerkiksi pusikkoa, seinää tai taivasta vasten), jotta tausta ei vie huomiota kuvan päähenkilöltä ja hänen esineeltään.

Valmiiden kuvien tulostamisen voi tehdä välitunnilla tai muuna aikana. Kirjoitustehtävä tehdään vasta kun omakuva on valmis. Sen voi joko antaa kotitehtäväksi, tai se voidaan kirjoittaa seu-raavalla tunnilla, riippuen oppilasryhmästä ja kuinka paljon aikaa työpajaan haluaa käyttää.

KIRJOITUSTEHTÄVÄ

Tarkastele valmista omakuvaasi ja siinä erityisesti omaa ilmettäsi, kehonkieltäsi, kuvan tunnelmaa ja sitä, mistä sinulle tärkeästä arjen asiasta kuvaa kertoo. Kirjoita näiden kuvan herättämien ajatustesi avulla sinulle tärkeästä ja kuvan symboloimasta arjen asiasta pieni teksti. Tekstin muoto on vapaa. Se voi olla esimerkiksi tarina, runo, satu, kirje tai vapaamuotoinen juttu. Tekstissäsi voit sekoittaa tarua, totta ja unelmia. Pääasia on, että kirjoitat sen omakuvaasi katsellen ja kuvasta nousevien ajatustesi pohjalta. Voit käyttää apuna myös museolla kirjoittamaasi tekstiä, jos siinä on tähän arkesi tärkeään asiaan ja omakuvaasi liittyviä asioita. Keksi lopuksi kuvalle nimi, joka toimii myös tekstin otsikkona.

Valmis teksti tulee olla mukana viimeisellä työpajakerralla. Kirjoi-tamme tekstin tuolloin koneella puhtaaksi ja muokkaamme sen visu-aalisesti omakuvaan sopivaksi

Minä.

Se on osa minua. Ei sen kuori vaan syy miksi sitä tarvitsen. Kaikki luulevat tietävänsä mistä on kyse, mutta oikeasti, he ovat täysin tietämättömiä.

Mina en vihaa mitään niin paljon kuin tätä "syytä", mutta ilman sitä en olisi kokonainen, MINA.

Olisin jotain muuta, heikompi.

Ja se tosiaan on osa arkeani, sillä se on osa minua, sisältä.

Savikulho

Otin tekemäni savikulhon
koska se kertoo kuinka
mukavia hetkiä minulla on
ollut äitini kanssa

Korun maailma

Jokainen haluaa päästä korujen maailmaan. Minun omasta mielestäni korut ovat tärkeitä: kun katson itseäni peilistä joskus näytän rumalta, mutta kun laitan jonkun korun tunnen itseni kauniiksi. Minä rakastan koruja, erityisesti timanttikoruja. Haluan timanttikoron, mutta mistä minä sellaisen saan, kun ne maksaa ehkä jotain puoli miljoona ja minulla ei ole varaa siihen. Toivon joskus että minulla olisi timantti. Kulta on helppo saada: äidillä on kulta, hän osti sitä Afrikasta. Oikeastaan minun ei tarvitse huolehtia siitä, että onko minulla timantti vai ei, koska minulla on niin paljon koruja: ostan niitä joka kerta kun saan palkan. Olen ylpeä korustani, koska muilla voi olla niitä ei edes ole.

Suojelusenkeli

Joka aamu, kun menen nukkumaan,
tiedän viimeisen näköni,
se on tuo ihokuton suojelusenkeli.

Kun en kykeneä kuin lumi, voi vain miettiä
"Mitä jos jaa yksin?" "Mitä jos kukaan ei valita?"
Jokainen päivä se enkeli minua ruusuttaa ...

Arki, se on minun talvani.
Se on minun heivellini.
Täynnä pelkoa ja surua, onnea ja iloa.

Joka ikinä itä, viimeinen näköni,
lumenvalkea enkelini,
kuolemännihijainen löhtöni.

Sivert ovat postilimia, niin kaunista ja säilyvää.
Ne hirttavat minun elämäni kuin musta jää.
Pian taas tuo ilmeiden kauneus minua muusuttaa ...

Arki, se on minun valon.
Se on minun pimeyteni
Arki on täynnä iloa, kiosta ja surusta ...

3. TYÖPAJAKERTA:

kirjoitustehtävä ja koonti (2x45 min)

Jos kirjoitustehtävä ei ole vielä ollut kotitehtävänä, tehdään kolmannella kerralla omakuvaan liittyvä vapaamuotoinen teksti kuvasta ja arjen esineestä nousevien ajatusten valossa. Kuvalle annetaan nimi, joka toimii myös tekstin otsikkona. Kirjoituksessa on mahdollista käyttää apunaan museolla tehtyä tekstiä tai tehdä täysin erillinen teksti.

Tavoitteena on paitsi prosessoida omaa arjen arvokasta hetkeään kirjallisesti myös saada tekstistä visuaalisesti mielenkiintoinen, tekstin sisältöä kuvaava ja omakuvan pariin sopiva kokonaisuus typografisia keinoja käyttäen. Teksti kirjoitetaan puhtaaksi PowerPoint -ohjelmalla (ks. ohjeet liite 3), jonka käyttöön opettaja opastaa oppilaat tunnin aluksi. Tavoitteena on saada kuvan tunnelmaa tukeva tekstikokonaisuus fontin väriä, kokoa ja muotoa sekä taustan väriä hyväksi käyttäen.

Lopuksi käydään yhdessä läpi kaikkien työt ja ajatukset. Jaetaan ajatuksia, kuunnellaan toinen toistaan ja opetellaan kunnioittamaan toisten näkemyksiä ja töitä. Oppilaiden töistä voidaan järjestää myös näyttely. (Ks. tarkemmat ohjeet ensimmäisestä työpajasta.)

IV LOPUKSI

Olen esitellyt tässä oppaassa yhdenlaisen voimauttavan valokuvauksen menetelmän variaatioineen. Työpajakokonaisuuksissa tavoitteena on voimaautuminen ja valokuvauksen perusasioiden oppiminen. Jokainen opettaja voi kuitenkin rakentaa kokonaisuuksista omanlaisensa, omien tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Useimmissa tapauksissa työpajatuntien lisääminen todennäköisesti syventää prosessia. Pääasia on, että oppilas saa käsiteltäväkseen riittävän määrän erilaisia omakuvia löytääkseen itsestään erilaisia puolia.

Rohkaisen kaikkia opettajia tarttumaan metodiin ja tekemään siitä omannäköisensä. Antoisia hetkiä valokuvauksen parissa!

LÄHTEET:

Barthes, Roland 1985. Valoisa huone Suom. Lintunen, Martti & Sironen, Esa & Lehto, Leevi. Kansankulttuuri, Suomen valokuva-taiteen museon säätiö, Helsinki.

Hippeläinen, Tuovi 1992. Kokeileva omakuva. Valokuva 5/1992.

Hippeläinen, Tuovi 2000. Arvoituksellinen omakuva. Teoksessa: Saarto Ari (toim.). Eidos. Kirjoituksia suomalaisen valokuvauksen 90-luvusta. Lahden ammattikorkeakoulu, Muotoiluinstituutti, Lahti. 56–87.

Koljonen, Heidi 2008. K U V I S t a V O I M A A? – voimauttavaa valokuvausta peruskoulussa. Pro gradu -tutkielma. Kuvataidekasvatus. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Mannermaa, Lauri 2000. Uusia tapoja katsoa ja tuntea, nähdä ja oivaltaa. Teoksessa: Heikkilä, Tuula & Paloheimo, Leena & Taipale, Ilkka (toim.) Mieli ja taide. Mielenterveyden keskusliitto ry, Helsinki, 61–74.

McNiff, Shaun 1992. Art as medicine. Creating a Therapy of the Imagination. Shambhala Publications, Inc., Boston.
Palin, Tutta 1998. Merkistä mieleen. Teoksessa: Elovirta, Arja & Lukkarinen, Ville (toim.) Katseen rajat. Taidehistorian metodologiaa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä. 115–150.

Savolainen, Miina 2005. Maailman ihanin tyttö. Voimauttava valokuva. Pro gradu -tutkielma. Taideteollinen korkeakoulu, taidekasvatuksen laitos. Helsinki.

Saraste, Leena 1996. Valokuva tradition ja toden välissä. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B 45. Musta Taide, Helsinki.

Sava, Inkeri & Vesanen-Laukkanen, Virpi 2000 (toim.). Taiteeksi tarinoitu oma elämä. PS-kustannus, Opetus 2000, Jyväskylä.

Seppänen, Janne 2004. Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. 3. painos. (1. painos 2001) Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 17. Vastapaino, Tampere.

Seppänen, Janne 2005. Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Vastapaino, Tampere.

Setälä, Päivi 2003. Oma kuva. Valokuvauksen ohjaajaopas. Satakunnan taidetoimikunta. Pori.

Ulkonniemi, Seija 2005. Valotetut elämät. Perhevalokuvan lajityyppiä pohtivat tilateokset dialogissa katsojien kanssa. Acta Universitas Lapponiensis 80. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

www-lähteet

Savolainen, Miina 2006. Maailman ihanin tyttö. [online][luettu 7.5.2008] Saatavilla: <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.html>

Siiitonen, Juha 1999. Voimautumisteorian perusteiden hahmotte-lua. [online] Oulun opettajankoulutuslaitos. Oulun yliopisto, Oulu. Oulun yliopiston kirjasto [luettu 15.2.2006] Saatavissa: <http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/>. ISBN 951-42-5340-X (PDF)

Suomen valokuvaterapiayhdistys, s.a. Suomen valokuvaterapiayhdistys. [online] [luettu 25.7.2005] Saatavissa: <http://www.valokuvaterapiayhdistys.net/>; <http://www.valokuvaterapiayhdistys.net/yhdistys.html>

Weiser, Judy 2001–2005. PhotoTherapy Techniques in Counseling and Therapy. [online] [luettu 17.6.2005] Saatavissa: <http://www.phototherapy-centre.com/>; <http://www.phototherapy-centre.com/home.htm>

LIITE 1.

Paint Shop Pro

HAHMON TAUSTASTA ESIIN NOSTAMINEN TAUSTAA SUMENTAEN

1. kopioidaan aina alkuperäinen kuva:

edit - copy + paste as new image

background – tasolla hiiren oikea näppäin alas - duplicate (tulee kopio myös taustasta)

2. hahmon rajausta:

lassotyökalu freehand selection, valitse selection type (yläpalkista): point to point

smoothing ja feather arvoiksi jotain, jos haluaa pehmentää rajoja

rajataan hahmo lassoa käyttäen

välilyöntinäppäimellä lasso muuttuu kädeksi, jolloin kuvaa voi liikutella

zoomaus hiirtä rullaamalla
hiiren oikeaa näppäintä painettaessa väärän valinnan saa peruttua
kaksoisklikkauksella ympyrä sulkeutuu

3. (hahmon ja) taustan kopioiminen:

(hahmo tulee kopioitua: edit - copy edit - paste as new layer)
tausta tulee kopioitua (siirry takaisin copy of background – tasolle!):
selections - invert (käänteinen komento valitsee taustan)

edit - copy (muista olla oikealla tasolla eli backgroundilla, muuten kopiot hahmon kahteen kertaan)

edit - paste as new layer (hiiren oikeaa näppäintä painettaessa valintapisteet saa pois)

4. taustan sumentaminen:

taustatasolla ollessa valitaan adjust - blur - average (sumennusta säädetään filter aperturesta halutuksi ja voi katsoa preview on image)

(taustaa tai hahmoa voi halutessaan softata: adjust à softness à soft focus)

5. taustan tummennus:

taustatasolla hiiren oikea näppäin alas - new adjustment layer à brightness/contrast – säätöä (myös hahmo tummenee eli jos haluaa hahmon olevan kirkkaampi, on säädettävä backgroundia tai pelkkää hahmoa kirkkaammaksi samalla tavalla new adjustment layer - brightness/contrast ja laitettava kirkkaampi taso tummemman tason yläpuolelle)

6. tasojen yhdistäminen:

layers - merge all (flatten) (yhdistää kaikki tasot yhdeksi)

7. tallennus jpg-muodossa

LIITE 2.

Paint Shop Pro Photo XI

HAHMON KOROSTAMINEN VÄRITTÄMÄLLÄ TAUSTA YKSIVÄRISEKSI

1. Avataan haluttu kuva

tiedosto - avaa (file - open)

2. Otetaan alkuperäisestä kuvasta kopio:

muokkaa - kopioi (edit - copy)

muokkaa - liitä uutena kuvana (edit à paste as new image)

suljetaan alkuperäinen kuva

3. Tehdään kuvan taustatasosta myös kopio:

tausta – tasolla (background) painetaan hiiren oikea näppäin alas
à monista (duplicate)

4. TAUSTAN EROTTAMINEN HAHMOSTA:

otetaan lassotyökalu eli vapaapiirtovalinta (freehand selection)
ja valitaan yläpalkista asetukseksi pisteestä pisteeseen (selection
type: point to point)

kuvaa voi zoomata hiirtä rullaamalla

rajataan haluttu alue lassoa käyttäen eli klikataan pisteestä pis-
teeseen hiiren vasemmalla näppäimellä

kaksoisklikkauksella ympyrä sulkeutuu; **muista aina kaksoiskli-
kata, kun rajaus on valmis**

valitaan kuvan tausta käänteisellä komennolla: valinnat - käännä
(selections - invert)

leikataan tausta irti: muokkaa - leikkaa (edit - cut) ja laitetaan
taustataso (background) näkymättömäksi painamalla silmän ku-
vaa (hiiren oikeaa näppäintä painettaessa katkoviivan saa pois)

5. Taustan värittäminen:

otetaan maalipurkkityökalu eli täyttötyökalu (flood fill)

valitaan haluttu väri väripaletista

klikataan väri tyhjään kohtaan taustalla

(värin muuttaja [color changer] -valinnalla voi seurata taustan
värin vaihtoa klikkaamalla paletista eri värejä)

Toistetaan kohtia 4 ja 5, kunnes taustaa on peitossa haluttu määrä

kaikki väärät valinnat voi poistaa muokkaa à kumoa (edit à
undo) – komennolla

6. Lopuksi yhdistetään tasot yhdeksi tasoksi:

tasot - yhdistä kaikki [layers à merge all (flatten)]

7. Valmis kuva tallennetaan jpg-muodossa

keskeneräinen Paint shop pro – muodossa (ohjelma tarjoaa
tämän vaihtoehdon automaattisesti)

LIITE 3.

TEKSTIN MUOKKAUS

Valmis teksti kirjoitetaan puhtaaksi tietokoneella. Katso nyt tekstiäsi omakuvasi parina eli mieti, minkälainen fontin tyyli, fontin koko, fontin ja taustan väri sopisivat tekstisi sisältöön ja omakuvasi tunnelmaan. Voit leikitellä tekstin muodolla joko valmiiksi annetuilla vaihtoehtoilla (teksti vasemmassa/oikeassa laidassa, keskitetty) tai vapaasti itse määritellen sanojen ja rivien välit.

- 1,. Avataan Microsoft PowerPoint – ohjelma.
2. Päätetään, tehdäänkö vaak- vai pystyteksti (ks. kumpi sopii omakuvasi pariin).
3. Tiedosto - sivun asetukset à valitaan dian suunnaksi joko pysty tai vaak sekä sivun kooksi pystykuvassa leveys x korkeus = 21 x 30 cm ja vaakakuvassa 30 x 21 cm
4. Deletoi toinen dian laatikoista. (Klikkaa kehyksen reunaan ja paina delete.)
5. Vedä jäljelle jäänyt laatikko taustapaperin kokoiseksi. (Pisteiden kohdalta)
6. Kirjoita tekstisi laatikkoon.
7. Valitse taustaväri ja fontin väri. Muokkaa fontin tyyliä, kirjainten kokoa ja rivivälejä.

Taustan värin valinta:

paina hiiren oikeaa näppäintä ollessasi taustalla - Tausta - lisää värejä - valitse haluamasi väri à käytä kaikissa

Fontin muokkaus:

Fontin muoto, koko ja väri tulevat kuten Word-ohjelmassa yläpalkista. (Muista maalata ensin muokkaamasi alue.)

Riviväli:

Muotoile - Riviväli (erilaisilla riviväleillä saat joko tiheämpää tai harvempaa tekstiä)

Esikatselutoimintoa (yläpalkissa suurennuslasi) käyttämällä voit aina tarkistaa, miltä valmis sivu näyttää.

Kokonaista tekstilaatikkoa siirtämällä voit siirtää koko teksti-massaa sivulle sopivaksi.

Tallennusmuoto: Esitys

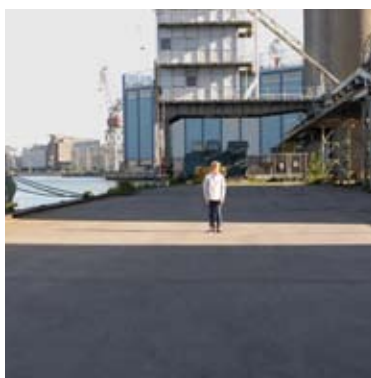
LIITE 4.

PERUSSOMMITTELUA

1. KUVAKOOT

Käytä erilaisia kuvakokoja luovasti. Hyvä perussääntö on, että ei rajaa ihmistä nivelien kohdalta, vaan aina vähän ylä- tai alapuolelta. Muuten raajat näyttävät katkaistuilta. Sormet ja varpaat on hyvä mahdollistaa kuvaan kokonaan, ellei rajaa niitä tarkoituksella kuvakokoon perustuen kokonaan pois.

(Kuvat: Viveka Forsman)

Yleiskuva

Suuri kokokuva

Kokokuva

Suuri puolikuva (reisi)

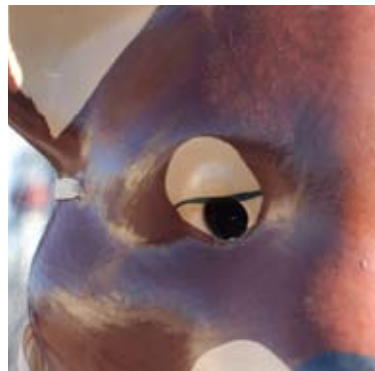
Puolikuva (napa)

Puolilähikuva (kainalo)

Lähikuva (olkapäänkaari)

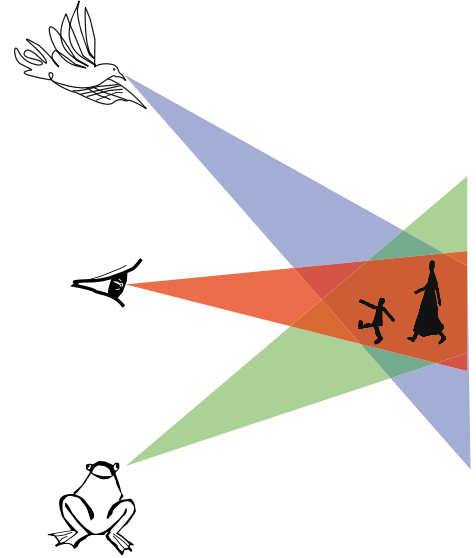

Erikoislähikuva

2. KUVAKULMAT

1. **Alhaalta ylöspäin** kuvaus ylistää, tekee suuremmaksi
2. **Ylhäältä alaspäin** kuvaus alistaa, tekee pienemmäksi
3. **Silmän korkeudelta** tasaveroinen

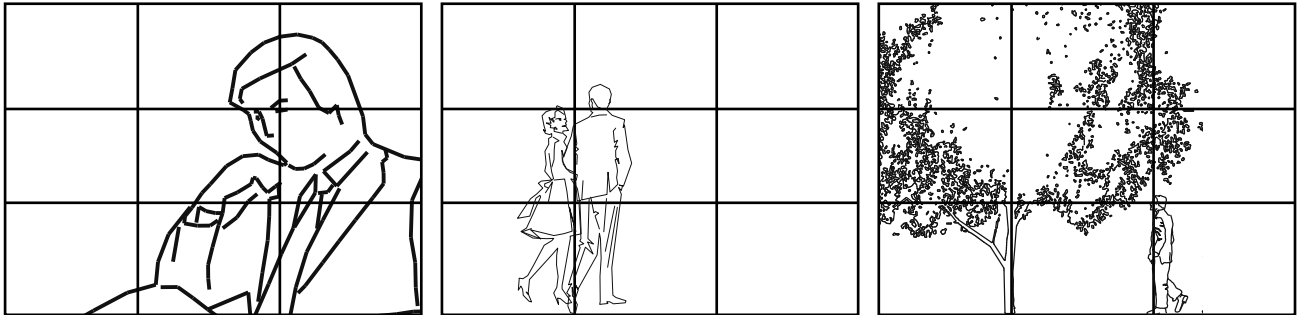
Ja kuvaatko edestä, sivusta, takaa vai kohtisuoraan alhaalta/ylhäältä

3. KULTAINEN LEIKKAUS

Kultainen leikkaus on matemaattinen kuva-alojen suhde, joka tunnettiin jo antiikin Kreikassa ja Egyptissä. Yksinkertaisin tapa on jakaa kuva-ala sekä korkeus- että leveyssuunnassa kolmeen

yhtä suureen osaan. Tärkeimpiä asioita sommitellaan suunnilleen viivojen risteyskohtiin.

Helsingin kaupungin **kulttuuriasiainkeskus**
Helsingfors stads **kulturcentral**

Annantalon taidekeskus
Annegårdens konstcentrum

Muut Repäisyjä-sarjan oppaat ovat:

Kiesiläinen Ismo ja Toiviainen Mikko: Voimauttava videotyöpajamenetelmä

Koljonen Heidi: Voimauttava valokuvatyöpajamenetelmä

Rossi-Horto Anne: Voimauttava kuvataidetyöpajamenetelmä

Vilkkumaa Liisa: Voimauttava sanataidetyöpajamenetelmä

Repäisyjä on voimauttavia taidetyöpajamenetelmiä esittelevä opassarja. Se tarjoaa opettajille työkaluja taiteellisten työpajamenetelmien käyttöön ottamiseksi minkä tahansa oppiaineen tunneilla. Voimauttavat työpajat tukevat nuoren osallisuutta ja auttavat häntä omien voimavarojen löytämisessä.

Voimautumiseen tähtääviä työpajamenetelmiä on kehitetty Annantalon taidekeskuksen nuorille suunnatuilla kulttuurikursseilla valtakunnallisen Taikalamppu-hankkeen myötävaikutuksella.

Heidi Koljonen (1974) on taiteen maisteri ja kuvataideopettaja. Hänen lopputyössään Lapin yliopiston taidekasvatuksenlaitokselle käsittelee voimauttavaa valokuvausta. Heidi Koljonen on toiminut kulttuurikurssien valokuvatyöpajojen vetäjänä vuodesta 2006.

